

1137
Pótlásokért a postán.

Postadíj közzétételben fizetve.

I. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

1923 MÁRCIUS HÓ

HAIVRI

zsidó havi folyóirat

1923

NOVISAD · TEL. 58
*
URANIA
*
NYOMDAVÁLLALAT

SZERKESZTI:
Dr. HANDLER ZSIGMOND

NOVISAD
„URANIA” KIADÁSA

TARTALOM

Chajim Weizmann levele minden zsidóhoz	1	Tükörcdarabok	13
Dr. Handler Zsigmond: A cionizmus	2	Zsidó ifjuság	14
U. Birnbaum: Napkelte (vers)	3	Maasszer	15
Dr. Dohány Gyula: Zsidó politika	4	Colonel Kisch: Palesztina gazdasági viszonyai	16
Lengyel Károly: Zsoltár az óceánon (vers)	6	Julius Berger: Valóban csak pénzmasina a cionista világorganizáció?	18
Najmann Oszkár: Belesz utca (legenda)	6	Dr. Weinfeld Jenő: Naplótöredék	19
Dr. Handler Zsigmond: A zsidó nacionalizmus	7	Max Nordau utolsó napjai	21
Kiss Vilmos: A zsidó történelem vezérmotívumai	9	Keren Hayesod	22
Benjamin K'nááni verseiből	10	A német zsidók új kolóniája Palesztinában	23
Dr. Kiss Henrik: Gondolatok a zsidó nép szabadságünnepéről	11	Szemle	24
Dr. Boschan Sándor: Schlemil Péter (vers)	12		

AZ EGYES CIKKEK CSAK A FORRÁS MEGJELÖLÉSÉVEL VEHETŐK ÁT.

Hirdetőroda, könyv és lap-terjesztő vállalat

Reklam

Novisad, Jevrejska ulica 11. Telefon 73.

Bármely lapra a legelőnyösebb feltételek mellett vesz fel hirdetéseket.

Nyugal, Érdekes Újság, Színházi Élet és minden újabb megjelenést könyv árusítása.

Legelőnyösebb beszerzési forrás betegápolási és toailette cikkek és különlegességek részére

Ángyal drogéria

(Schuchlár és Hubai)

Novisad, Kralja Aleksandra 21. (Főpóstával szemben).

Üveg-, porcellán- és táblaüveg kereskedés

VOGEL HENRIK

NOVISAD, Jevrejska ul. 8-10

Távíratcim: VOGEL, Novisad — Telefon 190.

Legelőnyösebb bevásárlási forrás

Párisi Nagy Áruház, Novisad

Harlsnyájában mindig legyen

IDEAL

harlsnyabetét, akkor nem izzad a lába.

BÉLYEGI

35 dinár teljes gyűjtemény kezdők részére. — Nagy választék a világ minden bélyegében.

CSERNYEI MÓR

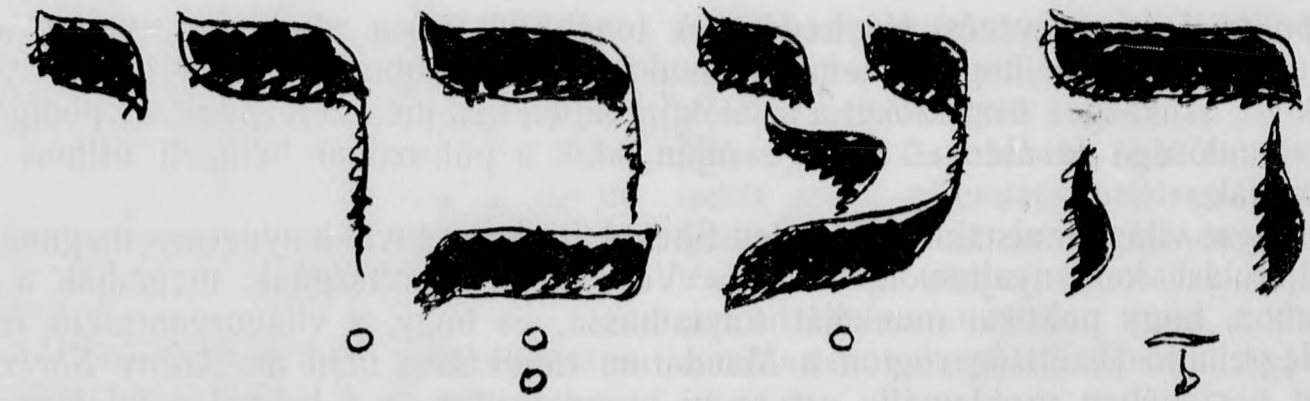
Futoška ulica 21.

IPAR- ÉS KERESKEDELMI TAKARÉKPÉNZTÁR R.-T., NOVISAD

IGAZGATÓSÁG:

ERNST BERNÁT alelnök, fakereskedő	KASSOVITZ MIKSA vezérigazgató	FORSTER GÉZA alelnök, birtokos	MATIC MILORAD főldbirtokos, gabonaker.	FORGÁCS BENŐ, nagyker.
GROSS VIKTOR, nagyker.	HOROVITZ D. L., nagyker.	Dr. LUSZTIG N., ügyvéd	PEKLO BÉLA, építész	Dr. TIBOR DEZSŐ, ügyvéd
KOSTIAL ŽIVANOVIĆ J. a Horv. Ált. Hitelbank vezérigazgatója, Zagreb	LUCKMANN JÓZSEF a Kreditanst. für Handel u. Industrie igazgatótanácsosa	PEROK MIROSLAV a Horvát Ált. Hitelbank igazgatója, Zagreb	ROSENBERG IGNÁC a Beocsini Cementgyár r.-t. vezérigazgatója	TOSTI ÁGOSTON a Kreditanst. für Handel u. Industrie igazgatója, Ljubljana

Alap- és tartaléktőke: 6,000.000 D. Kihelyezések összege: 32,000.000 D. Betétállomány: 20,000.000 D.

HAI VRI

zsidó havi folyóirat

ZSIDÓ SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI, POLITIKAI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT. * MEGJELENIK MINDEN HÓNAPBAN

ELŐFIZETÉSI DIJ FÉLÉVRE 60 DIN. EGYES SZÁM ÁRA 10 DIN. * SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: NOVISAD, KRALJA ALEKSANDRA ULICA 12

SZERKESZTI: DR. HANDLER ZSIGMOND

CHAJIM WEIZMANNNAK A CIONISTA VILÁGORGANIZÁCIÓ NAGYNEVŰ ELNÖKÉNEK LEVELE MINDEN ZSIDÓHOZ

A cionista organizáció komoly és sürgős ügyében fordulok Önhöz abban a biztos reményben, hogy ezen kifejezett kérelemnek haladéktalanul eleget fog tenni.

Az a hivatás, melyet organizációnk a Palesztina-Mandátumnak a népszövetség által törént ratifikálása óta betölt, a világ népei és saját népünk előtt világtörténelmi jelentőségű becsületbeli kötelességet rótt reánk.

Mint a zsidó népnek elismert képviselője, mint Jewish Agency, azon feladat előtt állunk, hogy a zsidó Palesztinát felépítsük. Az ehhez szükséges hatalmas eszközöket a Keren Hayesodnak kell előteremtenie, melynek bevételei, mint tudvalevő, kizárólag Palesztinában és Palesztináért használatnak fel. A palesztinai nemzeti otthon felépítéséhez azonban nem elég a gazdasági munka magában Palesztinában. Hogy ennek lehetősége bekövetkezzék, Palesztinán kívül is nagy munka végzendő. Az egész világ minden zsidóját meg kell hódítani a palesztinai eszmének, meg kell szerezni a felépítéshez szükséges eszközöket, végül a zsidó nép követeléseit a világpolitika programpontjaiba fel kell vétetni. Hogy ezt elérhessük, ehhez oly erős organizáció kell, amely felölelje a világ minden országát, ahol zsidók vannak. A cionista organizáció huszonöt éven át tartó munkája árán azt a rendkívüli eredményt érte el, mely a Palesztina-Mandátumban jut kifejezésre, — a cionista organizációnak, mint Jewish Agency-nek, kötelessége ezt a munkát tovább folytatni. A Palesztinán kívüli ezen nagy munkához a cionista organizáció vezetőségének jelenleg úgyszólván semmiféle eszköz sem áll rendelkezésére. A Végrehajtó Bizottság jelenlegi egyedüli bevételi forrása a Shekel, mely a mai viszonyok mellett a szervezési és politikai munka messze szétágazó feladataihoz nem elegendő. A cionista organizáció további

fennállása, politikai és szervezési ténykedésének továbbfolytatása attól függ, vajjon a cionisták elég elhatározottak-e ahhoz, hogy a nemzeti munka megnagyobbodott terhét tovább viseljék. A mi politikánkhoz szükséges eszközöket a saját körünkben kell megszereznünk, és pedig mindazon barátaink hajlandósága és áldozatkészsége útján, akik a palesztinai nemzeti otthon felépítését komolyan akarják.

Az egész világ cionistáinak a rendes Shekel fizetésén kívül lényegesen megnagyobbodott újabb hozzájárulást kell nyújtaniok, hogy a Végrehajtó Bizottságnak megadják a szükséges eszközöket ahhoz, hogy politikai munkáját folytathassa, és hogy a világorganizáció fennmaradjon. A Végrehajtó Bizottság rögtön a Mandatum ratifikálása után az *Arany Shekel* évi egy angol fontnyi összegében proklamálta ezt az új hozzájárulást és a legutolsó évi cionista konferencia az Arany Shekel fizetését feltétlen cionista kötelességnek minősítette.

Azon kérelemmel fordulok Önhöz, hogy ezen mozgalom keresztülvitelénél jó példával előljárni és Arany Shekeljét megfizetni sziveskedjék. Kérem Önt továbbá, hogy a saját körében az Arany Shekel szükségessége iránti megértést felébressze és mozgalmunk barátainál ezen hozzájárulás teljesítését kieszközölje.

Reményem, hogy ezen komoly ügyben nem hiába fordultam Önhöz. Nemzeti újjászületésünk előharcosai bizonyára megtisztelő kötelességüknek fogják tekinteni, hogy hozzájáruljanak ahhoz, hogy a cionista organizáció politikájának folytatásához sürgősen szükséges eszközöket megkaphassa.

A cionista világorganizáció elnöke

CHAJIM WEIZMANN

.....

DR. HANDLER ZSIGMOND

A CIONIZMUS

II.

A nyugateurópai zsidó számára a cionizmus termő talaja az alkalmas időpont megfelelő hangulata, a zsidó sajátosság felismerésének pillanata, annak tudattá válása, hogy a mi vérünk jelenti a zsidó lényegét bennünk, azon villámszerűen jelentkező érzés, hogy a zsidó néphez tartozunk, melynek nincsen hazája. Mily gondolatok töltenek el bennünket annak megállapításánál, hogy mi épen a zsidó néphez tartozunk? Ezen gondolatok azon összehasonlításból nőnek ki, melynek értelmében népünket más népek mellé állítjuk, hogy annak értékelését ezen egyedül lehetséges módon eszközölhessük. Ezen összehasonlításból kell kisugározni azon hangulatnak, mely cionizmusunk alapjává lesz. Népünk kétezer év óta szétszórtságban él az egész világon, a mi népünknek nincs hazája. Miért? A mi népünk nem rendelkezik ugyanazon joggal a saját otthonra vonatkozólag, mint a többi népek? A nyugateurópai zsidó legtöbbje azon állásponton van, hogy neki új hazára szüksége nincs, mert a saját személyére nézve meg van elégedve azzal a hellyel, melyet zsidó nemzetiségének a viszonyok által indokolt szegreakasztásával teljes őszinteséggel hazává avatott, a zsidó nép többi része pedig nem képezi érdeklődésének tárgyát, miután

ahhoz semmi kapcsolat nem fűzi. Itt azonban az a kérdés merül fel, vajjon a nyugateurópai zsidó a maga elenyésző kisebbségében egyértelmű-e a zsidó néppel? Kérdezzük csak meg az agyonsanyargatott keleti zsidót, hogy van-e hazája. Az ő felelete mérvadó lesz, mert ő és a zsidó nép fogalma egyazonos. A keleti zsidó az, aki a zsidóság való tartalmát mind a mai napig híven megőrizte. Az ő áll spontja dönti el a mi sorsunkat is, mert ő a zsidó nép, melynek mi részét képezzük. Fájdalomba borult mély pillantásával, szűkmellű szegény halovány gyermekeivel, örökké reszkető anyáival igazolhatja a keleti zsidó, hogy a zsidó népnek hazája nincs. És kérdezzük meg azt a nyugati zsidót, aki érzékkel bír az erkölcsi megaláztatással szemben, hogy a zsidó népnek van-e hazája. Erre a kérdésre szomorú arcok fognak felelni. arcok, melyeket elfojtott szenvedélyek ráncai csúfítanak, arcok, melyekről leette a húst a néma keserűség, a Nyugateurópában megvetett zsidók ama fiainak bús arcai, akik tudják, hogy anyagilag egyenlőre még jó dolguk van és akik az erkölcsi megaláztatást még nehezebben viselik el, mint a fizikai.

Csupán egynéhány jóllakott, gerinctelen anacionális renegátunk és a nyugateurópai zsidók eltévelyedettjei tagadják a zsidóság népi mivoltát és eme zsidó nép ama törekvésének jogosságát, hogy hontalanjainak, üldözöttjeinek otthon adassék, mely államjogilag biztosítva van. Ezek a cionizmus ellenségei.

Am jaj nekik, — tudatos árulást követnek el a zsidó néppel szemben, a saját népükkel szemben és a világ történetében tudatos árulást még senki büntetlenül el nem követett.

Mennyire elkérgesedett népünk ezer és ezer ily egyedének belseje, hogy azt a világ mai történetének eseményei sem képesek felszántani és megújíthatóra megtermékenyíteni.

A világ újjászületésének mai hősi napjaiban kinyitjuk szívünket és a haladás, a társadalmi törvények szellemében végbemenő nagy átalakulások frissességét befogadjuk és felvevőképes hangulatunk mélységben és terjedelemben, minden dimensionális arányában gyarapszik.

A zsidó népnek nincs hazája. Miért?

Az emberiség fejlődéstörténetében a zsidó népnek nincsenek érdemei? Többet tettek a többi népek annak érdekében, hogy az erkölcs és a kötelesség fogalmai, a szociális rend és a vallás ma az emberiség közjvai? Nem járult-e hozzá a zsidó nép minden tehetségével ahhoz, hogy a tudomány és művészet a természet kincseit és erőit az emberiség szolgálatába állíthatták?

Miért érdeklí inkább a nyugateurópai zsidó sok ezrét az, vajjon Lengyelország vagy Ukrajna állami fejlődésében milyen irányt vesz, mint a Palesztina-kérdés? Mivel érdemelték ki ezek a népek a fokozott érdeklődést? Az utolsó évtized történetéből reájuk nézve egyebet nem tudok, mint hogy több százezer zsidót lemészároltak.

A zsidó népnek nincs hazája.

Száz és ezer esztendő óta országról-országra kergetik és ha olykor a történelem folyamán valahol békés munkában és óvatos alkalmazkodásban le is telepedett, a pogrom szelleme gondoskodik róla, hogy a zsidó nép soha el ne felejtse, hogy mindenütt idegen. És a nyugateurópai zsidó sok ezre arra vár, hogy ez neki a saját személyében bizonyíttassék. Sajnos, — arra is sor kerül.

És ha mindarra a szenvedésre gondolunk, melyeket nagy őseink a mult irtózatoss századaiban átszenvedtek, mindarra a rettegésre, mely testüket és lelküket megreszkettette, mindazokra az embertelen törvényekre és rendeletekre, melyekkel életük megnyomorított, ahonnan népünk ténylegesen meglévő igen sok kellemetlen tulajdonsága származik, ha multunk és jelenünknek a külvilág által rákényszerített bizonytalanságára gondolunk, mily lelkiállapot vesz erőt rajtunk, mily hangulat termőtalaja alakul ki bennünk, mert elkerülhetlen, hogy mindezen érdemtelenség és ártatlanul elviselt szenvedésekre való emlékezés bennünk a dac, az ellenállás, a hajthatatlanság érzé-

seit ébreszti, az ártatlan tiszta és fehér hangulatát, a tiszta lelkiismeret emberét, aki üldözöttjének és kínzójának: a külvilágnak némán és mereven, köny és panasz nélkül a szemébe néz és vakmerő daccal mellét szegzi a brutális halálveszedelemnek. Ez az ártatlanság ereje és szívóssága és dacára a keresztény külvilág minden kintzásának és kitalálásának, nem sikerült ezt az ártatlan népet a föld színéről és a történelem színpadjáról eltüntetni. Nem is fog soha sikerülni.

És hangulatunk mélységben és terjedelemben, minden dimenzion lis arányában gyarapszik. És folytatva és továbbszöve az összehasonlítást, mellyel a zsidó nép valódi értékelését kiemeljük, megállapítható, hogy más népeknek is vannak ellenségeik, a zsidó nép ellenben szemben találja magát az egész világgal. A mi népünk életének bére a gyűlölet és megvetés, nyiltan és titokban. Elvéve előfordul, hogy egyes nagyszellemű zsidók tiszteletben részesülnek, de ezen tisztelet egyenes és pontos arányban áll azzal az anyagi haszonnal, melyet a külvilág ezen nagyszellemű zsidó működéséből húz. Mihelyt ez a haszon elmarad, a tiszteletnek is vége.

Miért másodrendű ember a zsidó bármely társadalmi osztályban? Vajjon rosszabb, mint más nép? Fájdalmasan rezignált mosoly illeszkedik ajkunkra, ha arra gondolunk, hogy az úgynevezett társaságban, példának okáért egy cserkesz, ha még oly vad és kultiválatlan, mindig több tiszteletben fog részesülni, mint egy zsidó, ha még oly kultivált is. Ez a morális másodrendűség a Nyugat pogromja, ennek a másodrendűségnek szenvedéseit szenvedjük mi. Én érzem, elszenvedem, elviselem türelemmel, de keserűen.

(Folytatjuk.)

□□□□

(U. Birnbaum)

Napkelte

*Oly könnyű a mosoly, könnyű a móka,
Ha jó az est és nyugodni térünk,
— De részvétlen nap köszönt ablakunkba
S súlyosb, mint halál, az ébredésünk!*

*A szobánk élettelen, oly sivár
És oly csúf a társaink szanditása . . .
A hajnali szellő fuvalatja
Jjedt riadó halálos robotra.*

*Mintha az Jsten csapása rajtunk . . .
És kegyét veszteltük mindörökre.
Mint a börtönajtó — reánkmerednek
A bemeszelt falak . . . Halottak leple.*

*És az ágytakarónk: örök átok.
A sorsunk elátkozta életünk.*

ZSIDÓ POLITIKA

Irtta: Dr. DOHÁNY GYULA

II.

Folytatás

Ma kétségtelenül Németország az a közös forrás, ahonnan egész Kelet-Európa, köztük az utódállamok antiszemita mozgalmi szellemi fegyvereiket kapják.

Chamberlain és Delitzsch óta egész könyvtárat irtak össze Németországban „tudósok“ a zsidó fajnak alsóbbrendűségéről. Úgy, ahogyan azt a „tudományos“ tételt az első meglepetéséből felocsúdott tudomány fokozatosan kiszorította az igazi tudomány csarnokai-ból a röpiratok világába, ugyanazzal a tempóval került bele ezeknek a „tudományos“ könyveknek egész hazug arzenálja a népgyűlések szónokainak, az uszító üzletes napisajtónak fegyverei közé.

A tudomány tévedéseinek ez az örök élettörténete. Először kimondja a hamis tételt a tudomány tekintélyébe öltözködve egy álpróféta. Mikor a tudomány már napirendre tért jó vagy rosszhiszemű tévedése felett, akkor leszorul a népszerű irodalomba, majd a sajtóba, végül a népgyűlésekbe, innen a korcsmákba, az alkoholtól vagy tömegszeszvedélytől elvakult rétegekbe.

Először felállították az „áriai“ teoriát, Delitzsch, Hauser, Chamberlain és utánuk sokan. A sanskrit nyelvben talált közös némely szóeredet alapján az állítólagos nyelvrokonságból faji rokonságot csináltak, és ebbe belevettek minden népet, mely az európai kultúra fejlődésében valami pozitív alkotással részt vett.

És Európa népei, akiknek egész erkölcsi világa összeomlott, akiknek minden ethikai értéke, a „testvériség, egyenlőség“, igazság, szociális és nemzeti jogokba vetett hitük elveszett, hisznek a demagógiának! Semmijük nincs, csak a mózesi törvények és ethikai elvek gránitalapja maradt meg ebben a szörnyű viharban is érintetlenül a legutolsó zúgában e felfordult világnak. Minden egyéb, a népek nagy kulturaközössége, emberi és nemzeti jogok, egyenlőség, testvériség, szabadság, világbéke, üres ábránddá lett, csak amit fölünk, Mózesből kaptak gránitba vésvé, maradt meg, ha nem is a való életben végig érvényesülve, de legalább a zászlókra írva.

A népek mégis elhiszik, hogy a zsidóság nem alkotott nekik még soha semmit.

Még a nyomorgó munkásszereplők egy része is a „nemzeti szociális“ és a keresztényszociális táborokban odaáll a demagógia követői közé és százezer meg százezer száj szajkózza az úszítók után, hogy a zsidóság a kizsákmányolás hordozója. Holott a mindenütt letört munkásmozgalmak után, a lépésről

lépésre hátráló bolsevik kudarc után a munkástömegeknek az maradt meg, amit a zsidó szociális törvényhozás, Mózes törvényei mondtak ki elsőnek és hagytak hátra sziklaszilárd alapjául a szociális igazságnak: a hetedik napnak munkaszünetét, az úr és a szolgál, meg az idegen javára egyaránt.

Ezen az alfán és omegán túl nem jutottunk még egy évszázad szociális küzdelmei után sem. A munka és a munkásság megbecsülését a mózesi kategorikus imperativus, a „hat napon át dolgozzál, a hetediket pihenj meg, valamint szolgálj és az idegen, aki kapuid közt van“ oly erővel véste bele a kereszténységen keresztül is az összes népek jogérzetébe, hogy a Hakenkreuzlerék, a zsidógyilkos nemzeti szocialisták sem tudnak azóta gyermekeiknek mást prédikálni és többet, amikor a szociális igazságról kell beszélniük.

És a lerongyolt, nyomorgó, minden egyebet elvesztett munkástömegeket nagy részükben az antiszemita demagógia fel tudja mégis használni e le nem róható örök adósság dacára a zsidóság elleni politikai harcokban.

De nemcsak az, amit valamikor mint nép alkotunk, bizonyult teljesen hatástalan cáfolatnak a gyűlölet rágalmozó orkánjával szemben, hanem végleg csődött mondott a kenetteljes zsidó álprófétáknak a „missióteóriája“ is.

Azt hirdették a missióteória álprófétái a zsidóságnak, hogy népek közt előszóval hirdetni kell a társadalmi igazság, a béke, az emberszeretet zsidó eszméit, téríteni a népeket a tanok útjára, és a haladó emberiség ezen nagy eszmék hordozóit mindinkább meg fogja becsülni, a zsidóság iránti gyűlölködő és becsmérő elfogultság meg fog lassan szűnni.

Ha valahol, hát a tudomány világában kellene elsősorban érvényesülnie ennek a hatásnak, ha volna benne igazság.

És mit látunk?

Hivatalos képviselői egyes tudományágaknak, mely tudományokban zsidó tudósok nagyot, maradandót alkottak, csatlakoztak a mozgalomhoz, amely a zsidóknak kiszorítását a tudomány világából is hirdeti, mert csak a nem létező „áriai“ faj tud maradandót, nagyot alkotni.

Igy van az, hogy ugyanakkor, amikor a francia szellemi élet büszkesége, Sorbonne, csak a legnagyobbakat illető hódolattal fogadta mult évben Einsteint, és Painlevé nem habozott kijelenteni, hogy Newton és Kepler óta a legnagyobbat a tudomány haladásiért Einstein tette, ugyanakkor otthon a német filozófiának egyik legjelesebb élő fiatalabb képviselője Franz Blüher javában dolgozik egy röpiraton, melyet Einstein hazaérkezése után röviddel ki is adott, és

amelyben hirdeti, hogy a zsidóság pedig kiirtandó, a világpogrom halasztást nem tűr immár.

Ugyanaz a Blüher, aki a tudomány csarnokába a zsidó és cionista Freud tanár tanítványának és elmélete továbbképzőjének névjegyével tudott bejutni, mert első komoly, figyelmet keltett és neki nevet szerzett alkotása Freud elméletének továbbfejlesztése volt és maradt is.

A tömegekkel el lehet hitetni, hogy a semita faj a tudományban sem alkotó, sőt romboló, mert a tömeg nem tudja, hogy a természettudományok alapját a semita araboktól, móróktól kapták.

Tudományban, művészetben nagyot alkotni, minden szép és nagy gondolatnak legkészségesebb és legodaadóbb hírnökének lenni, az emberiség nagy eszméiért, a nyomorgó tömegek felszabadítóit közt, a szenvedő emberiség gyógyító orvosai közt az első sorokba állani, mindent, mindent megpróbáltunk, semmi, semmi sem használ.

Lángoló hazafiaknak lenni, gyermekeink viruló életét az otthont adott népért és a közös hazáért odaadni, az átvett idegen nemzeti eszméhez hűnek maradni, ezt a föld minden zugában zsidók megtették, és a nagy tömegek, mintha szemüket a zsidókkal szemben egy nagy varázslónak keze takarná le, semmit meg nem látnak.

És mindezekkel a szörnyű tanulságokkal szemben a zsidóság többségét a „Trägheitsmoment“ erejénél fogva hatalmában tartja egy ideológia, mely a súlyosan beteg zsidóság betegágyánál az eddigi életmódnak folytatását, és mindazon gyógyszernek használatát ajánlja, melyekkel a beteg ebbe a súlyos állapotába eljutott.

„A zsidó legyen jó hazafi“. Ez az első recept. Feleletül rá mindjárt a bécsi egyetemnek rektora egy lélekzet alatt elismeri, hogy a bécsi egyetemnek hősi halált halt hallgatói közül 18% zsidó volt, aminek „logikai“ következményeként ajánlja egy sokkal kisebb százaléku numerus clausus behozatalát.

„A zsidó ne politizáljon, huzza meg magát, akkor nem fognak a politikai pártok vele törődni“. Ez a másik recept. Feleletül rá a napokban egy a Tirol és Vorarlberg „nemzeti“ szocialistáit reprezentáló ugyanily című lap követeli a majdnem zsidómentes, és zsidó közszereplőket csak hírből ismerő tartományban egy zsidó kataszter felállítását, hogy minden ott élő zsidót „ártalmatlanná“ tehesse.

„A zsidó dolgozzék az emberiség és a tudomány haladásáért és akkor majd megbecsülik“. Feleletül rá a német Frontkämpferek egyesülete és bajor Hittler nemzeti szocialistái karöltve a zsidók teljes kiirtását propagálják. Ugyanazon Frontkämpferek egyesülete,

akiknek tudniok kellene, hogy a német keleti front két évi háborus statisztikája mily nagy feltűnést keltett annak idején avval a megállapítással, hogy két év alatt 800.000 luetikus megbetegedés történt, akiket a zsidó Ehrlich seruma segítségével lehetett csak rettentő tömegüknél fogva gyorsan és tömegesen megmenteni. Ha a központi hatalmak hadseregeinek egy zsidó katonája sem halt volna meg hazájáért, ha a minden háborúnak leghivebb kísérője, a vérbaj réme egy zsidó tudós munkája révén vesztett félelmességéből, a Frontkämpferek és minden frontkämpferei csendes hálával kellene hogy hallgassanak, ahelyett, hogy a gyűlölet üvöltő kórusába beállanak.

Ha a recept jó volna! . . . Ha recept volna! . . .

„Alkossanak nagyot a művészetben, kulturában, áldozzanak a kulturáért“. Ez is egyike a receptnek. — Nem akarok itt egy zsidó művészeti, tudományos, vagy politikai almanachot adni, amelyítő dícséreteket zengeni zsidó kiválóságokról. E soroknak egészen más célja. Ezért erre az utóbbi receptre sem zsidó művészek, sem irodalmi nagyságok vagy álnagyságok felsorolásával kívánok felelni. Amint a fentebbi felsorolásokkal is csak a legtipikusabb példákban akartam rámutatni arra a természetlen hazug, önámító és kenetteljes prédikálásra, melyet véghezvisznek a közéletben, a zsidó sajtóban azok a zsidók, akik minden új bátor, megmozdulásra, minden új út hirdetésére, a jóllakottak cinikus gúnyolódásával és ezekkel a receptekkel felelnek.

Az antiszemitizmusnak hiába kiáltja oda az „áriai“ festőművész Eulenberg, hogy a német zsidók művészetpártolása nélkül ő és a többi német művész éhenhalna. Hiába írja a Jean Cristophban Romain Rolland, hogy a zsidóságban látja minden szép, nagy, új gondolat legkiváncsibb, legfogékonyabb, legodaadóbb híveit, és ha nem is ők alkotnak mindent, de a nemes kíváncsiságuk élteti a nagyság termelőjét, és ad szárnyat alkotó kedvének. Ők tapsolnak elsőnek a művészeknek, ők viszik széjjel elsőnek híret a megszületett új nagyságnak . . .

Abban a korban, amikor a vallás gondolata uralkodott az európai népek életében, ha nem is a vallás eszméje és tiszta gondolata, de minden esetre az egyház befolyása, a zsidókon nem segített akkori sokkal nagyobb vallásos hűségük a közös ősforráshoz. A tömegek gyűlöletét imponderabiliák, lelki kiválóság le nem fegyverzik.

Ugyanígy ma, a szociális harcok mélyeséges szenvedélyű örvénylésében a zsidóságnak a szociális haladásért és igazságért való lelkesedése a gyűlölet tüzet nem hűti le.

A receptek nem váltak be.

Az egyes zsidók, zsidó közéleti vagy „felekezeti” nagyságok, és az a bizonyos „zsidó felekezeti sajtó”, mégis magukat és publikumukat narkotizálják az émélygő zsidódicseréttel, a zsidó nép „nagy fiainak”, „nagy szolgálatainak” servilis és visszatartó, izléstelen, állandó felkinálásával. Ezzel eltereli a hálás, mert felejtést kereső publikum figyelmét a mának mind türrhetlenebb zsidó erkölcsi nyomorától, attól a szörnyűséges tényről, hogy minden nagy és nemes erkölcsös hiábavalónak bizonyult, hogy

a zsidóságnak elhelyezkedésében, a társadalmi fejlődés által rákényszerített, de részben általa választott szerepben kell lennie az okának, amiért minden kor demagógjai a tömegeket oly könnyen tudták rákuszítani.

Eltereli és narkotizálja a zsidóság figyelmét, nehogy a holnapot lássa, mely csak még szörnyűbb lehet a mánál, mert csodára nem számíthatunk, a csoda csak belülről, belőlünk jöhet, megváltoztatásából az utnak, mely minden lépésnél a fentebb példaképpen elsorolt receptek szomorú és lesújtó kudarcát hozta.

□□□□

Zsoltár az óceánon . . .

*Árbócingáskor, csillagimbolygáskor,
felhősuhanáskor, algaragyogáskor,
midőn az éjféli vágyva
tekint az óceánba,
két karom kitarva sóvárgok Feléd.*

*Gsillaghullámos éjszakák zenéjén,
álmadozó holdnak rengő, zsongó fényén,
vizek selyemágyán,
habos nyoszolyáján
két karom kitarva sóvárgok Feléd.*

*Mint a trubadur, ah! menyasszonyának
könnyező szemekkel, kezében gitárral...
szelmeit ságja,
bús dalát búgja...
a szerelmes éjben, csak a hold regél.*

*Árbócingáskor, csillagimbolygáskor,
felhősuhanáskor, algaragyogáskor,
úgy dololok vágyva
a szent éjszakába...
s két karom kitarva sóvárgok Feléd.*

Lengyel Károly.

BELELESZ UTCA

Közli: NAJMANN OSZKÁR

(Szarajevói legenda)

„Éjfélén kopognak
. . . . ablakában”

1868-at irtak, s a török volt az úr Boszniában. Sarajevóban pusztított a pestis, de csak a gyerekek közt aratott a halál kaszája és a gyerekek közül is csak a zsidó gyerekeket érte a vész — iszonyu jajjára a szegény szülőknél. — Bizony!

A vének tanácskoztak, — miért e járvány ép a zsidó gyermekek között?

Mások imádkoztak, hogy szünjön meg az Ég bosszuló haragja.

Anyák verték a mellüket elhunyt kisdedeikért. Jiszgadal vejszkadas . . . mormogták csendesen az apák.

És a gyermekek haltak. — Bizony!

Vének hiába tanácskoztak, kutató agyuk nem jött reá a pusztító átok nyitjára, mások hiába jajgaták el siró imájukat, nem enyhült a bosszuló Adonáj haragja, anyák hasztalan szaggatták vezeklőn ruhájukat, sorba temették a csemétéiket.

— Jiszgadal vejszkadas . . .

Ella és Bella . . . A Rabbi Löwy házával szomszédos utcában kopott sárga házban laktak . . . két buja, forró vérű, párnás keblü „asszonyok”. Vastag ajku uraik vadul szürcsölték a kéjt, s mámoros vágyuk vad fellobbanásban nap-nap után felcsapott az Ur haragjái. Őket nem érinti, nekik nem fáj a gyermekek halála, lelkükben csak a megfosztott kéj fájna s szemükön a részegség fátyola.

December 21.

A nagyszakállu zsidó pap: Rabbi Löwy, gondokkal tele egyháza szomorú sorsán — nyugvóra tért. — És megjelent álmában Eliahu próféta, aki elvezette őt az éjféli temetőbe, ahol sirjukból kijött gyermekek járták kísérteties táncaikat.

A Rabbi, hogy fölébredt, szakállá közt jártatva ujjait, töprengett álmán. Aztán elhivatta famulusát és mondá neki:

„Fiam! a zsidók vétkeztek, azért az isten csapása rajtunk. Meg kell tudnunk, hogy ki vétkezett, mert különben elpusztulunk. Éjfélén kimégy a temetőbe és ha a gyerekek kijöttek sirjaikból, egyiknek elhozod a halotti ingét és ide szaladsz vele . . . Menj! ne ellenkezz! . . . Muszáj! . . .

És a famulus éjfélkor didergő borzalommal várta a temetőben, hogy az óra 12-öt üssön, mikor is a gyermekek sirjukból kijöttek s táncoltak sirjaik körül. A fiu nézte, fogai kalapáltak a félelemtől, arcán a veríték keserűn ömlött . . . de ha muszáj . . . Megfogta az

egyik inget és a félelemmel a futósarkában repült a paplakba. „Itt az ing”.

Egyet üt az óra, a szellemek visszatérnek sirjaikba, de az egyiknek nincs meg a halotti inge, nem mehet vissza. Szalad a Rabbihoz, bekopog az ablakon.

— Add vissza a tachrichim-et, ugy könyörög a hangja, hogy a Rabbi kitekint az ablakon.

— Előbb mondd meg, miért a vész?

A gyermek csak az ingért könyörög, de a rabbi hajthatatlan. Végre elmondja: Bella, Ella . . . büntesd meg őket és a vész el fog mulni . . .

Boldogan szaladt vissza a gyermek az inggel a béth chajjimba.

Bella és Ella megbűnhődtek fajtalan szerelmükért. S az anyák nem tépték ruhájukat, jajgató panaszok elcsöndesedtek . . .

— — Bella, Ella: Belelesz utca . . .

Bizony, bizony, — így esett.

— o —

Dr. HANDLER ZSIGMOND:

A ZSIDÓ NACIONALIZMUS

III.

(Folytatás)

A közelség illúziója gyakran akadályoz meg felvilágosodott főket abban, hogy a zsidó nemzeti mozgalomban, a zsidó nacionalizmusban történelmileg determinált jelenséget lássanak. Nem képesek az okokat felfogni, hogy miért veri ma és éppen ma, hatalmas hullámaival a zsidó nacionalizmus. Ennek okai az emberiség multjában, a történelemben rejlenek. Az általános gazdasági és szellemi fejlődés szolgáltatja okait annak, hogy miért beszélnek ma oly sokat a zsidó nacionalizmusról, miért történik annyi minden ennek nevében és hogy a zsidó tömegek ma már képesek a zsidó nemzeti alapra való helyezkedés szellemi tetteire, sőt hogy ezek a zsidó tömegek képesek a zsidó nemzeti alapra való helyezkedésüket ma már tetteikkel is alátámasztani. *Végzetes rövidlátás volna a zsidó nemzeti mozgalomban egyes buzgó zsidó agitátorok mahinációját látni. Ezek az agitátorok mélyebbenható gazdasági és szellemi okok szószólói.* Röviden fogom érinteni a gazdasági okokat, amelyek a zsidó nacionalizmus részleges alapját képezik, de ideál-reális világnézetünk értelmében, amely a történelmi fejlődésben az anyagi hajtóerők mellett a szellemieket is elismeri, hangsúlyozni kívánom, hogy a zsidó nacionalizmus megismerése igen hiányos volna, ha a kérdésnek csupán gazdasági oldalát vizsgálják meg. Ugyanazon, ha nem túlnyomó jelentőségű az eszmei okoknak hatása, amely ezt a nemes és végre természetes jelenséget a zsidó közéletben előidézte, sőt

mondhatnám, amely egyedül volt képes zsidó közéletet teremteni. A zsidó nacionalizmus vizsgálatánál nem csupán a tudományos módszert kívánjuk alkalmazni, amely megvilágítja, hogy mily politikai, gazdasági avagy történelmi erőknek kellett egymásra hatniok, hogy a zsidó nacionalizmust létrehozzák, hanem alkalmazni kívánjuk az új, a jelenleg élő legnagyobb filozófusunk, Bergson által a bölcséletbe beleoltott módszert is, az intuitív, az érzésen alapuló módszert, mert be van bizonyítva, hogy az érzéssel igen sok jelenséget alaposabban lehet megismerni, mint az észokok egész sorozatával. Ebben az értelemben igyekszem azon emberek nyomott lelkiállapotát megértetni, akik cselekvő és szenvedő alanyai a zsidó nacionalizmusnak, megkísérlem a közbe azon érzelmeiket beleoltani, amelyeknek hatása alatt a mi szenvedő, epedő testvéreink, a keleti zsidók állanak, akkor, reményem, sokkal többet fognak megérteni a zsidó nacionalizmusból, mintha statisztikai felsorolások unalmas sorozatával hozakodnék elé. *Ha a népek és különösen a zsidó nép nacionalisztikus törekvéseinek politikai és gazdasági okairól beszélünk, úgy mindenek előtt meg kell állapítanunk, hogy a zsidó népnél a nacionalizmus primár, a többi népeknél szekundár jelenség, vagyis a zsidó nacionalizmus a zsidó népben élt anélkül, hogy az emittendő gazdasági és politikai okoknak hatniok kellett volna, a többi népeknél azonban a politikai és gazdasági okoknak előbb be kellett következniök, hogy a nacionalizmus egyáltalában létrejöhessen.* A zsidó nacionalizmust nem gazdasági okok szülték, hanem ezeknek hatása csupán az volt, hogy a szunnyadó és elnyomott zsidó nacionalizmus kifejlődött, szabadabban lélegzett és mind a mai napig fokozatosan a megvalósulás stádiumába léphetett. Mindannyian tudjuk, hogy a legkülönbözőbb, egymástól legtávolabbeső, az egész világon szétszóró ghetókban az ezer éven át tartó elnyomás korszakában is szüntelenül élt a nemzeti szellem, hogy szüntelenül a szemük előtt lebegett, hogy a zsidó nép egységet képez [s hogy minden évben azt reméltük, hogy a jövő esztendőben Jerusolájimban leszünk. Ahhoz, hogy a zsidó nép különös jelentőségét mindig és örökké hangsúlyozta, a többi népektől való különbözőségét örökké kiemelte, saját kulturáját az életnek legsúlyosabb útjain is különös bensőséggel ápolta és mindig és örökké követelte és vette magának azt a jogot, hogy saját kulturáját, saját nyelvét, saját iskoláit bírja, ahhoz nem kellett a zsidó népek a gazdasági okok, amelyek a többi népeknél a nacionalizmust egyáltalában életbeléptették. A többi népeknél akkor jött létre a nacionalizmus, amikor az egyes országokban a feudálgazdaság

A sámueli eszme, az isteni hatalom integer megóvása azonban az abszolutisztikus uralom mellett már nem talál helyet. Hiába, „a vér nem tagadja meg magát“, Salamon anyja nem volt zsidó, — és e fajkereszteződésből jött létre az a mentalitás, amelynek alaptónusa már kevéssé vallásos. Nem is tudott tehát vétót kiáltani az idegen istenimádás itt-ott feltűnni kezdő kulturája ellen. Egyik felesége*, az egyiptomi király leánya volt, aki férje házában kultiválta saját vallását.

Salamon ugyanolyan templomot épített az Úr dicsőségére, amely pompájával és méreteivel a görög klasszikus építkezésekkel vetélkedett, de azt nem a hívő ájtatossága és az Isten kegyébeférkőzés vágya sugalta, hanem az a példa sarkalta, hogy más népek milyen kolloszális hajlékot szántak isteneiknek, csak Jehovának, oly hatalmas birodalom Istenének jutott eddig egyszerű sátor.

A templom az új, még Dávid által alapított fővárosnak, Jeruzsálemnek lesz nagy előnyére, mert az egész nép idezarándokol a nagy, őszi ünnepekre, meg-

* Saul példáját követte Dávid és Salamon a többnejűségben.

Benjamin K'nááni verseiből

Száz kicos zsidó nő
A nyugat tájiról,
Nem ér fel eggyel a
Kelet odujából.
Hajrá, nézd, hogy omlik
Nyugat zsidó lánya,
Jehovát felejtve,
Az árja karjába.
Mit bánja
E dáma,
Ha rútal elpusztul
A zsidóság gyöngye, a keleti nép.
Száz ezer árva
Halovány arca,
Panaszos jajja
Ah, meg nem hatja.
A népünk útban,
Véneink sírban,
Fiaink,
Lányaink
Szomorú jajban,
A nyugat lánya
Ézt meg nem hallja,
Ággya nem érti,
Szíve nem sejtí,
Ezeréves népünk ügye néki idegen . . .

nézni a templom grandiozus részleteit és élvezni hárfás istentiszteleteit.

Egy hatalmas méretű királyi palotát is építtetett. Az építkezéseket az országban levő idegenekkel és az ország szegényeivel végeztette és ezeket valósággal rabszolgákként kezelte . . .

Salamont egyébként, mint a legbölcsebb uralkodót mutatja be a történetírás, bár valami különös eseményt, mely nevéhez fűződne, oly eseményt, amelynek irányításában felismerhető lenne nagy államférfiúi concepciója, nem tud felmutatni a történelem, de tény az, hogy soha Zsidóország oly fényben, oly hatalomban nem volt ezután sem, soha olyan kereskedelem (hadiflotta hozta az aranyat Ofírból) — nem volt később sem, mint az ő uralkodása alatt. Rendezett viszonyokkal bíró országot vett át az öröklődés jogán s az ország hatalmának látszatát értette növelni kifelé a pompával, — befelé pedig az abszolutizmusával. Nagy intelligenciájú, határozottan művelt férfi volt, aki igazságszeretettel, egyéniségének különös varázsával, bölcsességével elért szimpátiáját a népnél majdnem élete végéig meg tudta őrizni, sőt gyarapítani.

(Folytatjuk.)

Te pedig keleten,
Ah, te szép, csunya nő,
Téged, ah, nem csábit
Se kincs, se keszkenő.
Áldom a ráncot orcádon,
Áldom a görcsöt ujjadon,
Áldom szomorú nézésed,
Áldom bánatos mély szemed,
Áldom a görbe hátadat,
Terhet hordó válladat,
Áldom a széles csipődet,
Melyben fogant a gyermekeid.
Kemény a lelked gyémántja,
Te vagy a népünk bástyája,
Áldom a piszkot, melyben élsz,
Áldom a férget, melytől félsz,
Gonosz pásztorok, rút cárok
Nyomlák a nyomort redők,
Áldom az erőt, mellyel bírész,
Áldom a lelked, hogy nem sírsz,
Keletről fajzott
Zsidó némberek,
Már e földön vagytok:
Avatott szentek.
Az Jsten áldjon,
Az Jsten áldjon . . .

GONDOLATOK A ZSIDÓ NÉP SZABADSÁGÜNNEPÉRŐL

Dr. KISS HENRIK.

A tavaszi kikelet határmegyéjén a zsidó nép szabadságünnepe felénk terjeszti melengető sugarait. A természet megújódása történelmünk évezredes energiaforrásának, ősi hitünk csodás labirintusának a rugója. A biblia időszerű olvasmányai bájos ábrándok és vidám gondolatok egész tömkelegén vibráltatják lágy lelkünket. Az egyiptomi kivonulás és palesztinai honfoglalás sorozatos eseményeinek jellegzetes ismeretése, az Isteneszme értelmezése, az örök Lény megnyilatkozása, az isteni Trón zsámolyának prófétái víziója és végül a messianikus eszme a világbéke és a rég áhított „summum bonum“ megvalósulása kapcsán képezik azt a gondolatkört, amely az ünnepi olvasmányok keretében foglalkoztatja lelkünket. A prófétái vízió, az emberi sejtés, intuitio, a haladás és fejlődés oly lehetőségeit vetítik a figyelmes olvasó lelki világába, aminőket a napkelet csodás irodalmának regéi a hiszékeny gyermeki szívbe idéztek. Megszűnik az emberek testi-lelki szenvedése, a béke és szeretet örök tavaszi virágzásának illatos hullámváza árasztja szívünkbe andalító lehelletét. Az egész emberiség boldog lesz.

A virágnylás és tavaszébredés nyomán keletkezett gyönyörű ábrándjaink és reményeink közepette egy gondolat, egy eszme csúcsosodik ki, amely a zsidó nép létének és fennállásának alapja: az egyiptomi kivonulás, a népszabadság.

Azon néhány évezred leforgása idején, amióta az egyes elkülönült emberek barlanglakásaikból kivonultak, s nagyobb alakulatokba, nemzetekbe tömörültek, különféle eszmék, gondolatok merültek fel az egyes társadalmi osztályok között fennálló differentiak s örökös surlódások megszüntetésére s az összhangzatos együttműködés megteremtésére. A gazdasági és erkölcsi élet szabályozása sokféle bölcsészeti elmélet szülőanyja. Az irányzatok halmaza azonban egy alapelvben konkludál: jogot adjunk az egyénnek, jogot a köznek, hogy minden tehetség szabadon érvényesüljön. Ez az a pont, amelyben a szabadságünnepe idézett eszméi találkoznak, egyesülnek. A jog gyakorlása békét kovácsol, békét terem. Oly békét, amikor nincs nyomor, nincs szenvedés, nincs rabszolgaság, nincs üldözés és nincs elnyomatás, ez a messiási kor, ez a szabadság. A szabadság — vélekedik Spinoza — a béke és vallásosság mellett az állam egyik legszilárdabb pillére. Ha a béke és vallásosság inog, foszladoz, az ily állapot a szabadságot is veszélyezteti. A legnagyobb szenvedést, a kinokat könnyebben viseli el az

ember, mint a gyötrelmes igát, melyet embertársának uralma nyakára rak. Az élvezett szabadságtól nehezen válik meg az ember.

Az isteni szellem ihlette meg Mózeset, amikor az egyiptomi rabság idején az időszámításunk előtti 14-ik században, vagyis már 3300 év előtt az emberi társadalom beteges tünetének tudta minősíteni a szolgaságot. Szerinte az ember, akit Isten a szellemi erő felbecsülhetetlen kincsével felruházott és ekként képmására alkotott, egyedül Istent szolgálhatja, de soha sem az embertársat. Az önértékelés érzülete az, ami az egészségtelen társadalmi rendszer átszervezése, átcsoportosítása mellett, az ember belső világának átalakítását is ekként vonja maga után. Az emberi eszmény nem a vagyon, az erőszak, az elnyomás és hatalom felé indul és törtet, hanem a becsület, az erkölcs, a tisztaság és a jellembeli szilárdság felé. Ily nemes lelki tulajdonságokban gyarapodott emberiség minden anyagi indulatot, szenvedélyt mérsékel és helyes irányba, egészséges mederbe terel. Mózes utólréhetetlen prófétái szelleme mélyen bepillantott az utókor pezsdülő életébe, vagyis a midrásbeli legenda szavaival: „Isten Mózes lelki tekintete előtt elvonultatta az egymást felváltó nemzedékek és szellemi munkásaik egész láncolatát.“ Prófétái sejtése, ihlete látja a tömegek forrongásait, amelyek a rabság bilincseit pozdorjává zuzzák, látja az élniakarás benső vágyát, ösztönét, amely szabad mozgás, tiszta lég-hullámok után liheg, korlátlan fejlődést áhít, látja az eszméért rajongó lángelmét, amint tiszteletreméltó arányokban kibontakoznak szárnyai és égi magaslatok láthatlan bérceire merész iveléssel röppennek, mindezt látja Mózes és kinyilatkoztathatja a megdönthetetlen szententiát: van az embernek szabad akarata. A láttatlan isteni hatalom nem korlátozza a szív, az elme akarát, ösztönét s elhatározását. A tehetség visszaszorítása nem emeli, sőt lesüllyeszti a közszellem színvonalát. Igaz, a szabad akarat korlátlan érvényesülése, megnyilatkozása, chaotikus állapotok eredője is lehet, viszont életfelfogás és közszellem tisztultsága, az erkölcsi világnézet finomultsága és a lelki emelkedettség a leghatásosabb eszközök a szélső törekvések fegyelmezésére.

Az embereket nem szabad gépekké alakítani, hogy egyformán érezzenek, gondolkozzanak és cselekedjenek, nem szabad az egyén individuálitását megsemmisíteni. És ha a rossz ösztönt és a gonosz indulatot fékező lehetőségek két nemét, a hatalmit és a lelkít, a fizikait és etikait egymással szembe helyezük (s előnyeiket megvizsgáljuk, úgy kétségtelen, hogy az etikai erő hatása nagyobb, szebb és áldásosabb. A kettő közötti különbség a legvilágosabban Spinoza

definiója alapján domborodik ki. Szerinte az az ember, aki csak azért engedelmeskedik a törvénynek s teljesíti összes követelményeit, mert a büntetéstől fél, nem nevezhető igazságosnak. Viszont az az ember, aki benső lelki szükségletből és a törvény céljainak és szellemének megismeréséből, átérzéséből alkalmazkodik a törvény szabályaihoz, megérdemli az „igazságos” jelzőt. Az etika érzület fejlesztése, amit Mózes a vallás hivatásai közé iktatott, lényegében és alapjában véve állami érdekek tekintendők. A vallás és a vallásosság jelentősége a társadalmat összeforrasztó erő és az államiság fennállása szempontjából nagy fontossággal bír. A zsidó nép, amely már két évezred előtt veszítette el állami létét s azóta diasporában él, egyedül azon kapcsolatnak köszönheti létét, amelyet a vallás etikai ereje alkotott. Az a lelki megilletődés, amelyet a vallás-etikai erő az egyénben vagy tömegekben előidéz, utánozhatatlan valami. Azért helytelen az ó-görög filozófia azon hipotézise, hogy Mózes föllépése, működése és a sinajbéli kinyilatkoztatás nélkül csupán spekulatív módon is eljutott volna az emberiség az erkölcsi magaslat vallás-etikai színvonalára. Az az őserő, az a lelki simulás és illeszkedés, amelyet a megváltozhatatlan isteni akaratba vetett hit az emberi lélekben előidéz, más uton el nem érhető. S azért az az ősi zsidó államalakulat, amely Mózes törvénykönyvének rendszerén fölépült, a legsötétebb önkényuralom idején is a szabadság pilléreire nyugodott s a rabszolgatartást a maga körében súlyosan megbélyegezte. Viszont azok az államok, amelyek a vallási eszmét intézményeikből kiküszöbölték, felismerték, hogy a fegyelem és az egyéni szabadság korlátozása nélkül tömeges együttélés nem lehetséges és azért törvényeiket hatalmi alapon alkották és szigorúan követelik azok végrehajtását.

Szabadságszerető nép a zsidóság. S tán a sors ironiája, hogy történelmünk csak igen szórványosan mutathatja föl azokat a korszakokat, amikor a zsidó nép szabadságot élvezett. A szolgaság bilincscsörtetése közepette lépett az őskori Izrael a történelem színterére és ez a jelenség végig vonul történelmünk folyamán. Mózes, noha királyi fényben, pompában nevelkedik, átérzi népe kinjait és kézséggel fölládozza kényelmét, szabadságát, hogy annak árán kiküzdje az egész népe szabadságát, mert ereiben a szeretet és könyörület zsidó vére lüktetett. A legenda egy gyönyörű regét őrizett meg Mózes könyörületéről.

A pusztai magányba hajtotta Mózes egykoron ipa juhait. A prófétai ihlet, amely az első ősnak, Ábrahámnak a lelkét ragadta meg Mamré ligetének terebintusai árnyékában és suttogó szellőjében, a Sinaj hejtőjének csöndes némaságában Mózes szívébe szök-

kent és a fényözön sugarait vetítette lelkében. Mózes az Isteneszme emanatiójától ittasultan népe rabszolgasorsán, jövőjén gondolkodik, töpreng. S mialati lelke mély gondolatokba merül s szeme csapongva révedez, egy kicsiny báránka futásnak eredt. A pásztor feleszmél, kötelességének tudatára ébredt és a báránka után iramodik, hogy azt visszaterelje nyája soraiba. A báránka azonban lihegve fut, míg egy oázis vízforrásához ér. Amint szomját csillapította, Mózes gyöngyöden vállára vetette és a juhnyájhoz visszavitte.

És ime egy hang a sinajhegyi sziklák hasadékaiban keresztül Amram atyja hangszínezetén Mózes-felé csendül: Mózes, Mózes, jó gondos juhásztornak bizonyultál, menj és légy hős pásztor a sanyargatott Izraelnek is. A pásztorbot, amelyet Ádám ősd az Éden tudásfájából faragott, szabadságot sarjaszt majd Izraelnek, szabadságot az egész emberiségnek. „Mózes megértette, átértette a feladat nehézségét, de fontosságát is és nehéz szívvel magára vállalta Izrael szabadságának kivívását”.

A mű, melyet Mózes az egyiptomi fáraók előtt megkezdett, még nem fejeződött be. És azért a zsidó nép minden szabadságünnepének széderestjén Illés próféta szellemét várjuk, amely hirdesse a teljes szabadság és a b'ke messianikus korának beköszöntését.

Schlemil Péter

*Akikért szenvedtem, mért gyűlölnék engem?
Mért tagadják meg, hogy értük omlott vérem?
Álmaik az álom, szenvedésük kinom,
Mért hogy nem engednek velük együtt sirnom?*

*Kulturájuk házában két kézzel dolgoztam,
Áldozat ha kellett, tele szívvel hoztam,
Gyászaikon sirok, ruhámat megtépem,
Mért hogy megveléssel fizetik meg népem.*

*Eszmék talajának voltam magvetője,
A fátylavivőkkel csörteltem előre,
Magához olyan hű nem volt, mint én hozzá,
Még sincs nap, amikor nevem ne átkozná.*

*Ellensége támadt, de megbékült vele,
Csak én vagyok örök, gyűlölt ellensége,
Szebb reményük napján ünnepet ült lelkem,
Mért hogy köztük mindig szöges ostort leltem?*

*Kelj fel, Schlemil Péter, elég az esdeklés,
Az a szeges korbács legyen majd ereklyéd,
Gyötrelmed volt eddig, légy most erős tőle,
Kalapáld ki utad a szebb jövőndőbe.*

Dr. Boschan Sándor.

TÜKÖRDARABOK

(A bünbak.) Különös jelenség, hogy mióta a zsidóság elszórtóságában a különböző országok kulturfejlődésének aktív részese lett, a hatalmas arányban mintegy ellenhatásként (?) megnövekedett antagonitás legfőbb érvelő mumusa az volt, hogy a legutóbbi 8—9 évtized alatt a forradalmak és evolúciós társadalmi mozgalmak közvetlen okozója, istápolója a zsidóság.

Pulszky írja, hogy mikor Németországon ment át Angliába (mint Magyarország követe) — egy korcsmában két porosz junker egy asztalnál az európai felfordulás miatt a professzorokat és a zsidókat okolta, „akiket fel kellene akasztani” és általában ez volt a vélemény egész Közép-Európában.

Természetesen a magyar 48-as forradalom előkészítésének és megindításának bűnét is a zsidóknak tulajdonították, ámbár a közbiztonságra ügyelő bizottság tagjainak névsorából és egyéb iratokból tisztán kitűnik, hogy a zsidók részvétele elenyészően csekély, majdnem semmi sem. István főherceg nádor is terjesztette a hamis vádat, amennyiben április 2-án így sürgönyöz az udvari vicekancellárhoz: „In Pest gibt es noch Narren, die noch nicht zufrieden, die rothe Kokarde aufgesteckt, meist Juden, mehrere wurden tüchtig durchgeprügelt”.

Hogy a kommunisták zsidók, ez a vád sem mai keletű. Ezt mondták a francia kommün idejében is. Egy budapesti egykori német élclap a 70-es évekből gunykepeket közölt a Pesten is szórványosan összejött kommunista gyűlésekről, és minden egyes résztvevőjét pájeszos zsidónak rajzolt a karikaturista.

... Járványok, forradalmak, háborúk kitörése és elvesztése mindig magával hozta kisérőként a zsidóság meghurcoltatását, mint minden bajnak kútforrását. Mintha a felgyülemlett bajok és veszedelmek folytán felajzott idegek nem találtak volna másként megnyugvást, mint hogy a zsidóságon tombolták ki magukat. Egy kapitány mondta a fronton, mikor a háború végéről beszéltünk: „Akárhogy is fog befejeződni, egy bizonyos: a zsidót ütni fogják”. „A felsőbb tízezrek sorsa jutott ki a zsidóságnak” — szokta vitatni egy önérzetes zsidó barátom.

1831-ben Északmagyarországon kitört a kolera, a nép fellázadt és abban a hitben, hogy az urak, a zsidók mérgezték meg a kutakat, rettenetes pogromot rendeztek. Ez a kutmérgezés különben kísért már pár évszázad óta minden nagyobb járványnál.

... Igaz, hogy a zsidó fiatalság minden oly mozgalomhoz, mely a nép széleskörű rétegeinek felszabadítását tűzte ki célul, vagyis a testvériséget és

szabadságot akarta — mindenkor örömmel csatlakozott, — mert az eszmeharcot örökségként kapta a próféták hazájából, de ugyanakkor volt egy másik öröksége: az örök béke eszméje.

Viszont a zsidóság tudta azt, hogy minden nagyobb megmozdulása a társadalmi osztályoknak az ő bőrére megy, ép azért örökös lesben állott, készen állva menekülésre. A mult század közepén kitört lengyel forradalom felé pl. aggódón figyelt a zsidóság, mert félt tőle, félt a következményeitől; a forradalom úgyszólván minden percét tudták pl. az északmagyarországi zsidók, úgyszólván az ottani lakosság megfelelő hírlapi szolgálat hiányában tőlük kapta meg a legjobb információkat.

Vagy a háború alatt a galíciai zsidók, örök rettegésben az orosz inváziótól, nagyszerűen tájékozódtak mindenről. Lázár Miklós írja harctéri feljegyzéseiben: „A galíciai zsidóság közt valami megmagyarázhatatlan, dróttalan táviró működhetik Bródytól Lembergen át a magyar határig. Gyorsabban tudják meg a harcterek tragikus eseményeit, mint a hadvezetőség. Hetek óta éjczakákon át zsidongnak a duklai főtérén, ha a közeliükbe érünk, elnémulnak. Nyitott ablakon át hallom őket éjczakáról-éjczakára, 20-an beszélnek egyszerre, izgatottan, sugdolódzva, kitérve, énekelve, kétségbeesetten, elnyújtott accentusokkal”.

... A saját elnyomatásuk is természetesen az elnyomók elleni táborba készíti őket. Felajánlják szolgálatukat s ott segítenek, ahol tudnak. Kropotkin beszél el emlékirataiban, hogy a forradalmi lapokat és könyveket a zsidók csempészték be potom áron Oroszországba és a zsidók segítettek az orosz forradalmároknak menekülését a cári hatóságok büntetése elől. Igaz ugyan, hogy ezt üzletszerűleg csinálták, de ugyanakkor élt bennük a gondolat, hogy önmaguknak is szolgálnak, mert a becsmépszett eszmék diadalra jutása az ő helyzetük javulását hozza magával. A 48-as márciusi napokban is a zsidóság csatlakozott a magyar forradalomhoz, tudva azt, hogy az ő emancipációjukat jelentheti a politikai rezsim változása. Széchenyi említi naplójában: „Judendeputation bei mir. Sie wollen Emancipation. (Jetzt, wo alles verpuscht und verhunzt ist, bin ich nicht dagegen“. 1848, júl. 19)“.

... Az antiszemitizmus azonban vérévé vált az embereknek és még oly megmozdulásoknál is, ahol közös érdek vitte a zsidóságot ugyanaz a zászló alá, vagy közös sors rántotta ugyanabba a zászló alá, „többi fajtával”, mig ott is a zsidót üttették. A 48 márciusában Budapesten megalakult nemzetőrség sok tagja nem türt maguk között zsidókat és a Király utcában feltámadt véres tüntetést Perczel Mór kato-

tünik ki, ahol a legkülönbözőbb maasszeradások a legnagyobb komolysággal és teljes felelősséggel tárgyaltnak. Például: vajjon a maasszer a brutto avagy a netto haszon után adandó-e stb. Hasonlóképpen találkozunk a különböző végrendeletekben határozmányokkal, melyekben az atya a fiukat utasítja, hogy mily módon szolgáltassák be a maasszert.

A maasszer adásában senki sem alkudozott, ellenkezőleg, gyakran előfordult, hogy az adott maasszer nem volt elégséges; ebben az esetben a község tagjai póتماasszert adtak. Hogy mennyire biztos volt az, hogy a Maasszeradományok befolyának, kitűnik abból, hogy sok község a maasszer alapján kölcsönt vett fel, avagy a maasszert elzálogosította. Nagy nemzeti szerencsétlenségek idején, amidőn nagy összegek szükségeltettek községek megmentésére, avagy fogságba vetett rabbik kiváltására stb. a kétszeres maasszer intézményét vezették be. A Spanyolországból való kiűzetés idején, amidőn a menekülők hatalmas hulláma ömlött el Olaszország és Törökország felett, az ottani községek vagyonuk teljes 1/4 részét adták, hogy a segélynyújtás tökéletes legyen. Emellett azonban a rabbik állandóan hangoztatták, hogy a maasszer nem jótékonyági intézmény, ellenkezőleg, a maasszeradás kötelesség volt; a maasszer nem az egyes ember ügye, és ezért nem szolgáltatható ki az egyes ember véleményének. Csak ily módon maradhattak fenn a községek a középkor folyamán és így lett a maasszer a mi népi életünk legfontosabb előfeltételévé.

Meg akarunk emlékezni történelmünk ama részéről, amelyben a maasszer Palesztina felépítésével már egyszer szoros összeköttetésbe került. Ezra és Nehemia idejében történt az, hogy a zsidók Babilonból visszatértek. Az ujjáépítés legfontosabb alapja a maasszer volt, amelyet Nehemiah rögtön Palesztinába való visszatérése után a legszigorubbán keresztülvitt. A maasszer különös hangsúlyozása Nehemia könyvében azt mutatja, hogy mily szoros kapcsolatban állott azon időben a maasszer Palesztina felépítésével és mily fontos szerepet töltött be. Nehemia azonban még tovább ment. Nemcsak a termények utáni maasszert követelte, hanem az emberek utáni is. Jeruzsálemben a lakosság száma annyira megcsappant, hogy Nehemia szükségesnek látta annak elrendelését, hogy a környék minden tizedik zsidója köteles Jeruzsálemben költözni. „És a nép sorsot huzott, hogy tiz közül egyet Jeruzsálembé küldjön, a szent városba és a többi kilencet más városba. És a nép megáldotta mindazokat, akik önként jelentkeztek, hogy Jeruzsálembé költöznek“. A maasszer hagyománya így vonul át vörös fonálként egész történelmünkön.

PALESZTINA GAZDASÁGI VISZONYAI

Irta: COLONEL KISCH

a cionista végrehajtóbizottság politikai képviselője Palesztinában

Miután a népszövetség a Mandátumot akceptálta és ezáltal az tényé vált, a nemzeti eszme problémája tisztán számproblémává lett, amely abban csúcsosodik ki, hogy az immigránsok gazdasági letelepülésének megfelelő eszközeit elő kell teremteni még akkor is, ha Anglia az immigráció megkönnyítését illető korlátozásokat nem ennek a faktornak ingadozásától tenné függővé. Ebből következik, hogy azoknak, akik a nemzeti eszme megvalósítására törekuszenek, legelső feladatuk legyen az immigránsok szükségleteinek előteremtése és ezek beleillesztése a munkaviszonyok feltételeihez Palesztinában. A nevelés és egészségügy követelményeinek jelentőségét természetesen nem szabad lebecsülni, de a bevándorlás intenziválása nélkül előrejutni lehetetlen és a munkaalkalmak megsokszorosítása nélkül bevándorlók nem tudnak megélni.

Bevándorlóinknak munkaalkalmat kétféleképp szerezhetünk: gazdasági beruházások és ipari fejlesztés által. Az utolsó statisztika kimutatta, hogy 83000 lellét számláló zsidó lakosságból 15000 foglalkozik gazdasági munkával. Első tekintetre ez a szám meglepő, annál inkább, mert a háború előtt a zsidó falusi lakosság száma a 10000-et megközelítette. Ez a szám azonban 1915-ben a háborús események folytán 7500-ra csökkent. Ha azonban tekintetbe vesszük az országra mért háborús csapásokat és a földárak óriási emelkedését, amely az angol okkupációt követte, úgy büszkék lehetünk a nemzeti eredményre a földművelési kolonisták számát illetően, akik az utóbbi négy esztendő alatt idetelepedtek és a zsidó földművelő lakosság számát megkétszerezték. Másrészt azonban helyénvaló azokat a nehézségeket és hátrányokat ismertté tenni, amelyekkel gyarmatosaink a megfelelő anyagi támogatás hiánya miatt szemben állanak. Nem esik panasz a szűkölködésükről és mégis kérlelhetetlen valóság, hogy sok kivándorlónk asztalára csak ritkán kerül hús.

Ez a hiányos táplálkozás 12-14 órai munkanappal a gyarmatosok erejét és egészségét láthatóan rontja. Ezen tények miatt panaszkodnak (és jogosan), hogy négy családra csak egyetlen egy pár öszvér jut, hogy nincs módjukban vetőmagot vásárolni a felszántott földekre és mindenekfölött amiatt, hogy miután nincs meg a szükséges forgótőkékük és hitejük, előrehaladásuk lehetetlen. Ezen okvetlenül segíteni kell. Ezek a gyarmatosok — egy bizonyos 85 családos kolóniáról beszélnek — Schewat hó 15-én

beültettek egy erdőt 35000 eukalyptus fával, amelyeknek háromnegyed részét ők maguk nevelték fel és amelyen valóban vallásos buzgalommal hajnaltól éjfélig dolgoztak férfiak, asszonyok, gyerekek. Palesztina fejlődése megmutatta, hogy a zsidó nép a paraszt- és földművelő munkára alkalmas, hogy nagyon sokat tanultak attól a naptól kezdve, mikor az első kolóniákat megalapították és ezt a munkát egy talán túlságosan jószívű lény, (báró Rothschild) támogatta. Már most az a helyzet, hogy istállók és pajták sürgősen szükségesek, hogy a baromfiak és háziállatok jól tápláltsanak, a gazdasági szükségletek fedezendők, míg magának a telepesnek éheznie kell. Ezeknek az erőfeszítéseknek nem szabad hiába megtörténniök. Ami földművelési telepeink gazdasági kilátásait illeti, szakértőknek az a nézetük, hogy a siker biztos, ha megfelelő eszközök biztosíthatnak. Aránylag nagy tökére van szükségünk, mert a magas földárak miatt kényszerülve vagyunk intenzív farmgazdálkodást üzni. Ha állami szántóföldek állnának rendelkezésünkre, amiket a mandátumnak megfelelően elvárhatunk, úgy a száraz megmunkálás lehetséges volna, amely relative csak kicsiny forgótőkét követel. A mai körülmények között pedig képtelenség egy családot 600 fontnál kevesebbel letelepíteni. Egy millió font szükséges tehát 1670 család vagy 5000 léleknek, mint földművelő a letelepítésére. Életszükséglet, hogy a földművelő telepek előmeneteli lehetőségének forrását megtaláljuk. — Azonban az elmondottakból kiviláglik, hogy a jelen körülmények között nem tudjuk az eszközöket megszerezni ahhoz, hogy a szükséges teljes bevándorlást tisztán a földművelés szempontjából irányítsuk. Az ipar nemcsak olcsóbb, de gyorsabb üzemlehetőségekkel is rendelkezik.

Az ipari lehetőségek elbírálásánál elsősorban tekintettel kell lenni arra, hogy az 1921. évi passzív mérleg az exporttal szemben 4,700.000 fontnyi túlemelkedő importot mutat; az 1922. évben ez a különbség 4,100.000-re becsültetett. A Palesztinában előállítható félígkész és kész gyártmányok összimportja 1921-ben több mint 3 millió font volt. Ezek a számok teljes fényt vetnek az iparfejlesztés megnyilatkozó lehetőségeire. Továbbá jelentékeny tömeg nyersanyagot exportált Palesztina, amelynek egy részét félig vagy teljesen kész állapotban ismét behozták.

Igaz, hogy első fáradozásunk ipari téren nem volt mindenütt egyformán eredményes, de téves lenne ebből arra következtetni, hogy Palesztina ipari kilátásai kedvezőtlenek. Palesztinában a szakmunkások utánpótlása folyton emelkedik. A szakmunkások díjazása még magas ugyan, de láthatólag esik és annál gyorsabban fog csökkenni, mennél rendszeresebb munkát

képes az ipar fejlődése nyújtani. Másrészt a tanulatlan munkások díjazása nagyon kicsiny, sőt az Amerikában és Európában fizetett bérekhez hasonló.

Az ipari fejlődés legnagyobb akadályát képezi a szénhiány, a jó kikötők hiánya, a nyerstermékek és a fűtőanyagok magas vámjai. Ami az utóbbi illeti, reménylik, hogy az elektromos művek, melyeket a Rutenberg-terv fog megvalósítani, képesek lesznek olcsóbb erőt nyújtani. Mielőtt a palesztinai ipar oly módon felvirágozhatna, amint szeretnők, egy védett kikötő hiányát kell kiküszöbölni. A kirakodás költségei Jaffában és Haifában rendkívül magas összeget tesznek ki; ehhez járul még, hogy az év négy hónapjában a hajók kénytelenek a kikötők előtt gyakran napokon át vesztegelni, mielőtt lehetséges lenne árúikkal kirakodni vagy az exportálandó árúkat behajózni.

A kikötőkérdést most a kormány vette vizsgálat alá és remélhető, hogy rövid időn belül a végleges megoldás terve elkészül.

Ami a vámot illeti, a török importvám még mindig 11%+1% Octroi, amelyet csak kevés cikknél, főképp építési anyagoknál mérsékelnek, míg az ipari célokra szolgáló nyersanyagok, mint szén, fémek, keményfa, cseranyagok stb. még mindig a teljes 12% vám terhét viselik. A szabad kereskedelem legrajongóbb hívének is el kell ismernie, hogy a palesztinai viszonyoknak még bizonyos mértékben a védvámokra és a kormány pártfogására szükségük van.

Mind ez említett negatív faktorok ellenére a zsidók az építési anyagok, bútorok, gyertyák, csokoládé stb. előállításával megmutatták, hogy a hazai gyártás eredményesen folytatható. A palesztinai zsidó élet eme fejlődése az arab lakosság igénystandardját is gyorsan felemelte és piacot teremtett majdnem mindama készrű cikkeknek, amelyek általában Európában használatnak. Miután ezen árúk legtöbbször az országban ezelőtt használatban nem igen voltak, így e termelésnek az országban nincs is konkurenciája.

E belföldi piac mellett Palesztina nagyon is jól elláthatná Egyiptom, Syria, Cyprus, Törökország és a Vöröstenger országainak piacait is. Azonkívül kedvezőnek mondható Port Said közelsége, a világtengerek közlekedésének csomópontja. Palesztina fekvése tehát földrajzilag nemcsak kedvező, de ipari fejlődési lehetősége szempontjából különösen alkalmas. Mindenestre azzal is kell számolnunk, hogy Palesztina még teljesen fejtelenn és hogy a fentemlített természeti nehézségek mellett még bizonyos, Palesztina mai helyzetéből adódó politikai akadályokat is át kell hidalni.

Mindezen okoknál fogva Palesztina igazi fejlődése több tőkét igényel, mint amilyent minden más hasonló körülményű ország szükségel. Ha azonban az

első berendezésekhez és kiadásokhoz megfelelő tőke rendelkezésre áll, úgy Palesztina minden ipari ága néhány év múlva hasznot fog hozni. Ezt igazolhatja a gyertyagyártás eredménye, melynél az egész nyersanyagot be kell hozni.

Ezzel az ipari fejlődéssel, amely a szakmunkások bevándorlását teszi szükségessé, egyidejűleg a földművelők bevándorlása is fokozandó, azért, hogy a lakosság egyik része a másik szükségleteit előteremtse: A Jischub gazdasági fejlődése a kereskedelmi mérleget is megelégedésünkre megváltoztatná, miután egyrészt a hazai szükségletek importját csökkentené és egyidejűleg a még nagyon kicsiny exportot emelné. Az ipari vállalatoknak Palesztinában nagy terük van, ahol terjeszkedhetnek és ki is terjeszkednek, ha üzleti alapokra fektetik őket.

(Ziko.)

VALÓBAN CSAK PÉNZMASINA A CIONISTA VILÁGORGANIZÁCIÓ?

Irtta: JULIUS BERGER - BERLIN

Tagadhatatlan igazsággá vált, hogy a Cionista Világorganizáció pénzügyi teljesítményei a maguk jelenlegi terjedelmében ki nem elégítők. Általános az a meggyőződés is, hogy ezen teljesítményeket nagy mértékben ki kell szélesíteni és erősíteni. A Cionista Világorganizáció köréből ezen igazságokkal szemben ama, mindinkább növekvő szenvedélyességű panasz hallható, hogy a Cionista Világorganizáció kizárólag pénzkövetelmények kérdésében fordul híveihez, hogy egyebet nem nyújt, mint csupán ismételt megújuló anyagi igényeket, és hogy a Cionista Világorganizáció valóban pénzmasinává lett.

Ha ezt a panaszt a maga lényegében akarjuk megérteni, úgy ismét csak szem előtt kell tartanunk, hogy a cionisták nagy tömege még mindig nem ébredt teljes tudatára annak az elhatározó lépésnek, melyet a Cionista Világorganizáció az utolsó években megtett: az egyesülettől a népi közösséggé való fejlődést. 1918. évig egyesület voltunk. Amennyiben az egyesület cionista célok érdekében dolgozott, ezek aránylag igen könnyen voltak megállapíthatók és ellenőrizhetők. Ezen egyesületi működésnek célja volt rokonszenvet ébreszteni ügyünk iránt, — összeköttetéseket létesíteni, — és előkészítő lépésekre vállalkozni. — Olyan feladatok voltak ezek, amelyekért való felelősség nem volt tulságosan nagy és a melyeknek teljesítésében az egyesületi tagok itt is, ott is meglehetősen nagy számban részesedhettek. A Cionista Organizáció ilyenformán azon tagjainak, a kik politikai tájékozottsággal bírtak, politikai feladatokat adott, és igen kevesen voltak, akik elmulasztották volna a

kellemesen izgató alkalmat, hogy ilyen kérdésekkel kísérletezhettek. Szervezés szempontjából a feladat abban állott, hogy új csoportok alakuljanak, tömegek csatlakozásra hívassanak, továbbá feladat volt az ellenfelekkel való vitatkozás, — az elmélet mélyítése és új igazságok képzése. A ténykedés új volt, — kellemes és csodálatos. Szellemünk működése a legkülönbözőbb irányokba merészkedhetett, — tetszésünk szerint felkereshettük a szellemi élet legelrejtettebb zugait, — beszélhetünk, szónoklatokat tarthattunk, írhattunk és nevünk „ismertté lehetett minden király országában“. — A palesztinai praktikus munka már lényegesen nehezebb volt, — de maga a feladat még igen kicsiny. És még ebben a kis munkában is csak igen kevesen voltak olyanok, a kik mással, mint discussióval részesedhettek benne. — Ennek a néhány embernek azonban nehéz munkát kellett végeznie. — Az általánosan uralkodó felfogás az volt, hogy, miután a Palesztinában meglevő lehetőségek arányai igen kicsinyek, a Cionisták szélesebb rétegeinek praktikus munkarészesedése ezen a téren lehetetlen. Ennek következményeképpen aránylag igen kicsinyek voltak azok a követelmények, melyekkel a Cionista Organizáció az egyesekhez fordult. Ezek az áldozatok kevés pénzbe kerültek és így alapjában véve valóságos gyönyörűség volt cionistának lenni. Aránylag csekély pénzügyi ellenében megkapott az ember mindent, erkölcsi épülést, elméleti oktatást, szónoki gyakorlatot, szervezési ténykedést és mindezeket felül még „Kowed“-ot is.

Azonban az idők változtak. A Balfour-deklaráció, a miként Weizmann egy ízben mondotta, a fejünkre esett. Egyszerre nem vagyunk többé egyesület. A nagyhatalmak elismerték a Cionista Világorganizációt mint a Zsidó Nép képviselőjét, a mi annyit jelent, hogy a Cionista Organizáció felelős a zsidó népért és ügyeinek vitelért. Azt, a miről eddig beszélhetünk, hirtelenében meg kell tenni és a követelmények ennek értelmében máról holnapra végtelenül megnöttek. Egyszerre meg kellett szüntetnünk a Nemzeti Otthon követelését, mert rajtunk immár a Nemzeti Otthon megvalósításának felelőssége — nem követelhetjük többé azt, hogy ismét elismert néppé akarunk lenni, mert immár azon tény előtt állunk, hogy a Nagyhatalmak fejlődő népek tekintenek bennünket, — megszüntek tehát az egyesületi tagok kötelezései, mert ezek helyébe a Zsidó néphez való tartozásnak kötelezései léptek és pedig kedvezőtlen körülmények között. Mindenekelőtt tehát az egész zsidó népre hárított feladatok teljesítendőek és pedig mindenekelőtt azok által, akik állítják, hogy nép vagyunk és akiknek ezen állítását el is hiszik.

NAPLÓTÖREDÉK . . .

Dr. WEINFELD JENŐ

Palesztina.

Valamely késő őszi nap kora reggelén a város nyugati legmagasabb pontján álló Szt. Pierre vagy Ratisbonne nevű francia kolostor, most hadikorház előtt katona autó várt minket, hogy a holt-tenger vad vidékére vigyen, erre a „béke időben“ oly nehezen megközelíthető tájra, ahol egyik szabad napunkat akartuk eltölteni. Sokféle engedély, igazolvány kellett a különböző török hatóságoktól, ajánló levelek az arab-beduin törzsfőkhöz, hogy támogassák az utazót, de még így is kérdéses volt, vajjon a sok ajánló irás célhoz vezet-e, az olyan irásokat nem mindig respektáló rabló beduinok előtt. Sokszor örülhettek, ha csupasz életüket menthették meg, és mindenükből kifosztva épen visszatérhettek Jeruzsalembe. Ma itt más világ van, sok évtized után Palesztina ismét harctér lett, a szuezi csatornáért folyik a harc, elvágni az angol gyarmatok katona-reservoirját az anyaországtól. A mi ajánlólevelünk az uniformis és a fegyver, ezt és a legmodernebb járművet vettük igénybe és elindultunk célunk felé.

Hamar elértek a jaffa-jeruzsalemi országutat, elhagytuk az orosz hospitz hatalmas épülettömbjét, templomát, majd a város északi felénél a nablusi országút mentén a Notre Dame francia négy emeletes kolostor, a Damaskus kapu, a német hospitz mellett elhaladva rövidesen a várfal keleti sarkán dél-nyugatra fordulva, Kidron völgyébe tértünk le, a jericho-jeruzsalemi országuton az olajfák hegye és a várfal a katolikus, majd az orosz Gethseinene kertek között, az ismét emelkedő országuton elértük Bethania falucskát.

A nap már a horizont felé emelkedett, sugarai megtörtek a reggeli ködön, megállunk, hogy gyönyörködjünk a napkelteben és emlékezetünkbe vessük azt a páratlan szépségű panorámát, amelyet e kilátóhely nyújt.

Előttünk a hegylejtőjén a fehér kövü egyszerű zsidó temető, lent a völgyben a zsidó királysírok, szemben a szentváros a maga teljes nagyságában. Hatalmas keleti várfala, amelynek déli-sarka 61 méterrel emelkedett a völgy fölé, sejteti azt a nagyszerű építkezést, amely a mögötte elterülő templom teret, az akkori kornak legimpozánsabb helyévé avatta. A várfal északi sarka felé a befalazott aranykapu Szt. István-tornya a Via-dolorosa kezdete, távolabb a nagy négyszögletű-tér északnyugati részén Antonius-tornya az egykori Juda Makkabi vár helye, e mögött tornyok mecsetek, modern és arabépületek bizarr összeviszsa-

Mindebből következik, hogy többé nem egyesületi tagdíj az, amit fizetnünk kell, hanem adót kell fizetnünk, mint minden más népek és pedig úgy, hogy a zsidó népek aránylag kicsiny és nem is nagyon vagyonos része kénytelen megfizetni az adókat azok helyett is, akik adófizetési kötelezettségüket még meg nem értették vagy azt teljesíteni nem akarják.

Mi sem természetesebb, hogy az adófizetés ezen kötelezettsége alól ki is vonhatjuk magunkat. Ez annyit jelentene, hogy Palesztina ügyét elejtjük, eszményünket eláruljuk. Ezt közölünk senki sem akarja, azok sem, akik az adó terhét sanylik. A panasz azonban állandó, egyszer az adó mérve miatt, máskor azért, mert az az ellenérték, melyben az adófizető részesül, nem felel meg ugyszólván az ő teljesítményének. Panasz hallható továbbá azért is, mert a vezetőség mindig újabb és újabb követelményeket támaszt, alig fizettük meg az egyik adót, máris jelentkezik a másik. Az emberek azt szeretnék, hogy egyszer békén hagyják őket és hogy a cionizmus egyszer mással is traktálja őket, mint mindig csak fizetési felhívásokkal.

A mi ügyünk állása rendkívül jellegzetes. Ha szükségünk volna még egy döntő bizonyítékra annak igazolására, hogy a néppé fejlődés legjobb útján vagyunk, úgy ez az adóteher tultengése miatti panasz lehetne az, a mely a cionizmus keretén belül ma mindenütt megállapítható. Mi a háboru utáni népekhez tartozunk, a melyek még nincsenek konszolidálva, amelyek nagy feladatok előtt állanak és melyeket ma még minden cselekvésükben kiélezett nemzeti igényeik és nem teljesítőképességük határoznak meg. Az egyiknek nagy hadsereg van szüksége, hogy nemzeti aspirációinak keresztülvitelét biztosítsa, a másiknak új hivatalnoki rendet kell szerveznie, hogy egészen új közigazgatást teremtsen és országát egészen ujonnan felépítse, — a harmadiknak széles néprétegek és idegen nemzetiségű csoportok ellenállásával kell megküzdenie, — azonban valamennyi nép csak egyetlen eszközzel rendelkezik mindeme kérdések áthidalására: adó és újból adó. És ha felvetjük a kérdést, vajjon milyen teljesítményeket nyújt alattvalóinak a litván, a lett, avagy akár a lengyel állam, vajjon nyújtanak-e ezen államok az ő alattvalóinak olyasvalamit, a mi alkalmas arra, hogy az új államalakulatot előnyösnek mutassa be, — olyanak, amely az alattvalók érdekeinek és szükségleteinek inkább felel meg, mint a régebbi állapot, amelyben a mostani alattvalók még nem képeztek államot, illetve önálló népet, — úgy ezen új államok határain belül igen sokan azt fogják válaszolni, hogy bizony egyenlőre egyebet nem látnak, mint a nehezen elviselhető adóterheteket. (Vége köv.)

sága. Dél felé Dávid tornya, Sion-hegyén, a német Stíft, majd lent a völgyben Siloah arab falu, a völgyön túl Bethlehem körvonala, nyugaton a nap vörös fényében uszó Moab hegység, mögötte az arab sivatag, lejjebb a holt tenger északi kék sávja, belőle észak felé kiágazó zöld növényzsáv a Jordán folyó keskeny, kacsaringós völgyét jelzi, mifelénk keletre a barnás emelkedő Judea sivatag, mellettünk az olajfák hegyén az Auguste Viktoria Stíft kilátótornyos palotája, a Magdolna templom; méltó kerete az egésznek, a lágy keleti kék reggeli ég.

Még mielőtt a gyorsan kelő tüzelő napsugarak nem kényszerítenek sietésre, vessünk még egy rövid pillantást az alattunk fekvő templomterre, amelynek kupolája a Moria hegycsucs fölé épült. Ez a hegycsucsot képező kő volt az a kő, ahol Abrahám fiát Izsákot akarta Urának áldozatul hozni, ez a kőhegyfok volt a régi Synagoga előtti áldozati kő, e kő körül tömörült a nép, itt állott a hatalmas Salamonig, később lerombolt és újra felépült Synagoga. E tér gondolkodásra készítet, egy sok évezredes nép történelmi színpada előtt állunk gazdaság, dicsőség, fény, hir, hatalom, erő, szegénység, szomorúság, rabszolgaság, megalázás, hanyatlás, szétszóródás fűződik ehhez az egykori fényes Salomoni palotáktól ékesített, ma szomorú romhalmazhoz. Csak az Omár mecset kimagasló kupolája és mesterei mozaikjai emlékeztetnek erre a helyre, amely 3330 évre tekint vissza, s figyelmeztet, hogy itt született meg a zsidó vallás, itt zengtek zsoltárokat, s hoztak áldozatot az Urnak innen indult hódító útjára a belőle merített két más hatalmas vallással a *szereket* nevében, hogy ma mindennek ellenkezője legyen: *a gyűlölet*. Ne csodálkozzunk, a vallást a philosophiai, a jogi, az orvosi tudásnak összességét nemesen gondolkodó, fenséges profétái vagy isteni emberek alkották, rombolói szegény verekedő emberek voltak. Fény után sötétség!

Hagyjuk a várost sietnünk kell, délre lent kell lenni a holt tengernél. A páramentes levegő a 20 kilométeres távolságot családásig való megtévesztéssel fél óra közelségre közelíti, pedig még nagy és fáradságos ut előtt állunk.

Egyhangú barnás hegyes-völgyes vidék fogad, Judea sivatagban vagyunk. Fárasztó kép, sehol fa vagy növény szerű bokor, sehol élőlény nem nyújt enyhítő pontot a szemnek. Szerpentines országuton rohanunk lefelé, már az ut felét is elhagyhattuk, még nem találkoztunk eddig karavánal, a keleti országutak tipikus menetével, az egymásután haladó málhás tevék ringadozó soraival. Egy elhagyott hánnal (betérő fogadó) szemben, mecset szerű épületet látunk. Nebi-Musa, Mózes sírja, ez lett volna a hely, ahol Mózes

proféta megmutatta volna a Kanaanba vezető utat sokat vándorolt népének.

Forró levegő szele érint bennünket, amely kezd mind tűrhetlenebbé válni. A bántó egyhangúságot egy pillanatra megszakítja az országutnak kis kilátása: megpillantjuk az El-Gohnt, a holt tenger síkságát. Hirtelen kanyarulat eltünteti ezt a kis változást, s most kezd a meleg elviselhetlenné válni. Az olaj-fák hegyén 790 m. magasan voltunk a tenger színe felett. Most az ut felén lehettünk, a tenger színe alatt vagyunk már 200 méterrel, hogy további 200 méter esés után a holt tenger szintjét elérve, tropikus égőbe jussunk. Jeruzsalem-Holttenger alig néhány órák autót, ezen rövid idő alatt a subtropikus égőből a tropikusba jövünk. A holttenger síkságon évi átlag hőmérséklet 25 C. ez nubiai hőség. A hőhullám iránya Nubia, Zanzibar, Vöröstenger, Akai-öböl közvetlen útján át jön a holt tenger fölé. Amíg Jeruzsalem-ben banánt nem látunk, addig Jerichoban hatalmas fákat látunk telve édes izü tropikus banán gyümölcsével. Nem csekélység ez a hirtelen átmenet 1110 méter magassági differencia (790 tenger felett és 400 tenger alatt).

Erős izzadság lepi el testünket, már alig várjuk hogy elérjük a Judea sivatag sík részét, hogy a síkságon friss szellő érjen. Az idő mintha lassabban haladna, az ut folyton hosszabbnak tűnik, mintha sanyargatni akarná a forróságtól amugy is száraz torkunkat. Az óra szerint a célnak már közel kell lenni. Kis türelem, vigasztaljuk egymást, a tűzpróbát leküzdjük, s tényleg az országut szélesebb lesz. Megkönyebbülünk, A friss szellő amelyet itt a tropikus és subtropikus levegő áramlás okoz, elviselhetővé teszi ezt a mély elzárt földkutatant. (Az aránylag hideg földközítenger légáramlata a melegebb légkörű holt-tenger felé és megfordítva való folytonos kiegyenlítésre való törekvése okozza a szelet, amely déli- és éjjeli 12 órakor a legerősebb Jeruzsalem felett, úgy hogy magas helyeken pl. Szt. Pierre kolostor és August Viktoria Stíftben, az ablakokat gondosan meg kell erősíteni.)

Délben mikor a nap legmagasabban áll mindenkor homok nadrágokat láthatunk, amelyek mintegy varázsütésre nőnek ki a földből. Néha 6—7 m. magasságot érnek el, hogy egy ellenkező szélroham összeroppantsa és olyan gyorsan tűnjenek el, amilyen hirtelen keletkeztek.

Az autó letér az országutról mély homokba süppedünk, lassan haladunk előre, homok felhő és benzín gőz burkol bennünket. A hőség mellé még ez a büzös benzín szag, épen elég. Már látjuk a holt-tenger irányát, de a tengerig még meg kell szolgálni. A természet a föld történetének hatalmas okmányait

MAX NORDAU UTOLSÓ NAPJAI

Max Nordau legidősebb leánya, Maxa Nordau, atyja utolsó napjairól rövid leírást adott egy angol folyóiratban „Atyám utolsó napjai” címen. (Ziko.)

December hó végén atyám már teljesen elvesztette életkedvét. A heves szivdobogás igen kinozta és ő mindinkább érezte, mint hagyja el az erő hatalmas törzsét, melynek egészségi állapotát a majdnem két éven át tartó betegség teljesen aláasta. Folyton a szobában kellett tartózkodnia, a mi kedvetlenségét állandóan fokozta.

Január hó 14-én ágyba kellett feküdni. A lélezési nehézségek miatt sokat szenvedett, ami azonban erős szellemét le nem győzhette. Anyám, aki egy pillanatra sem hagyta egyedül, naponta felolvasta neki a leveleket, az újságokat a világ minden tájkáról, a melyek nagy tömegben érkeztek még mindig. Anyám elvégezte helyette a levelezést is. Ha hugom meg én a városból hazaérteztünk, mint mindig, most is a nap eseményeinek legkisebb részleteit is el kellett mesélnünk. Minden iránt érdeklődött és mosoly jelent meg az ajkain. Minden reggel megetette apró számi macskáinkat, amelyeknek társaságában örömet lelt élete végéig. Ugyanazzal a gyengédséggel szeretete őket, amely kisugárzott belőle minden iránt a világon, ami gyenge és segítségre szorul.

Az orvosok aggódó tekintetei megijesztettek bennünket. Nem rendelkezünk azzal a bátorsággal, hogy a bekövetkező szerencsétlenségnek szembenézzünk.

Atyánk napról-napra gyengébb és gyengébb lett. A legrosszabb az volt, hogy teljes álmatlanságban szenvedett, a mi ellen altató szert a szív gyengesége miatt alkalmazni nem lehetett. A léleketétel mindinkább rövidebb lett, — a lélekezés sipolt és sűrűn kinozták rettenetes köhögési rohamok.

Kívánságait atyánk még ki sem mondotta, máris teljesítettük őket. Dr. Marmorek és Dr. Jakobsohn hűsége és odaadása, amellyel kezelték őt, szavakban ki nem fejezhető. Naponta többször jelentkeztek a beteg ágyánál, specialistákkal tanácskoztak és megpróbálták mindent, az orvosi tudomány legújabb vívmányait. Max Nordau a kezelés minden módját elvisele. Tudta azonban azt is, hogy minden hiába. Mint éleslátású orvos, ő maga megfigyelte betegségének kifejlődését. Nem is akart tovább élni. Két év óta mélyen elkeseredett azon, hogy munkáját nem fejezhetette be és hogy a világ kegyetlenségével és utálatos hajszásával szemben tehetetlen. Ez az elkeseredése oly nagy volt, hogy afeletti bánatát nem nyhithette

nem mutogatja ingyen, 400 méterre vagyunk a földközi tenger színe alatt. Vulkanikus eruptio után, ez a föld legmélyebb süllyedése.

Szürkés fehér homokbuckák között pöfékelve furódik előre az autó, a fél órából teljes óra lett, mikor megkönnyebülve, kiszállunk a vászonponyvával burkolt német autóból.

A Holttengernél voltunk.

Impozáns, csodás kép. Hatalmas hegyek közé beszorított tenger, a maga gyönyörű szin pompájában, fekvésében örökké felejthetetlen kell hogy maradjon. Csak a Niagara, a Zambesi vizesése, vagy valamelyik vulkán kitörése lehet csak ehhez hasonlós. Milyen természeti erők küzdöttek itt sok ezer meg ezer év előtt, hogy egy hatalmas kráter robbanással oly hatalmas mélyedést szakítson ki bazaltsziklákból fenn e Genezaret tavától, amely még csak 200 méterrel fekszik a földközi tenger színe alatt, ahol a Jarmuk patak rohan le a damascusi fensikről hasonlóan vulkanikus völgyében a Jordánba, hogy evvel 160 km.-rel délre újabb 200 méter esséssel torkoljon a Holttengerbe. A hatalmas El-Gohr síkság északi részét szegélyezi az Genezaret tó, a délit a Holttenger, keleti szegélye az északról dél felé húzódó Antilebanon, Hauran, Gilead és Moab hegylanc, nyugati szegélye a Libanon, Galilea, Ephraimon át Judea hegycsoport. Ebben a hegyláncolatban, a legdélibb szakaszban a Moab és a Judea hegykatlanában terül el a 70 km. hosszú és 10 km. széles tenger, a világ legsósabb tengere, a Holttenger.

oo

A VOJVODINAI ZSIDÓ IFJUSÁGI EGYESÜLTEK ÉRTEKEZLETE. A novisadi „Ivria” kezdeményezésére a vojvodinai ifjusági egyesületek február 18-án tartották meg Novisadon második konferenciájukat, melynek legfontosabb tárgya a vojvodinai zsidó ifjusági egyesületek közös munkaprogramjának megbeszélése volt. A következő határozatok hozattak: „Zsidó ifjusági egyesület választmányi tagja csak az lehet, aki tanulja a héber nyelvet, és foglalkozik a zsidó irodalommal és történelemmel.”

Az ifjusági egyesületek szoros együttműködésben lesznek a zsidó sportegyesületekkel, és olyan helységekből, ahol zsidó sportegylet nincs, ott sport-szekciót kell alakítani az izomerős zsidó ifjuságnak megnevelésére.

Az értekező elhatározta, hogy az év július havában Vel. Beckereken újabb konferenciát tart, melyen az ifjusági egyesületek a közös munkaprogramm alapján teljesített munkájukról beszámolnak.

SZEMLE

HOGYAN FOGADTÁK A HAVRI MEGJELENÉSÉT?

A „THE ZIONIST ORGANISATION-CENTRAL OFFICE — LONDON” — a zionista világmozgalom központi hivatala szerkesztőknek többek között a következőket írta:

„... fogadja köszönetünket értesítéseierért, és azért, hogy havi folyóiratának első példányát címünkre beküldte. A Végrehajtó Bizottság köszönettel vette tudomásul azon törekvését, mely az önk országában lakó zsidóknak nemzeti mozgalmunk részére leendő megnyerését tüzte ki céljául. Munkájának a legjobb sikert kívánjuk és bizonyosak vagyunk abban, hogy teljes támogatásban részesül úgy a zagrebi országos szövetség, mint pedig a berlini hivatalunk részéről, melyre a kontinens országában teljesítendő propaganda vezetését bíztuk. . . . Havi folyóiratának kiadása alkalmából, melynek első száma igen jó benyomást tesz, fogadja szerencsekívánatainkat . . .”

A „COMITÉ DES DÉLÉGATIONS JUIVES — PARIS” így emlékezik meg a Havri megjelenéséről: „... nagy meglepéssel vettük tudomásul, hogy zsidó nemzeti organum jelenik meg magyar nyelven és önnek ezen munkához sok sikert kívánunk . . .”

A „KEREN HAYESSOD-ABTEILUNG FÜR CENTRAL EUROPA — BERLIN” írja: „... Az új folyóirat valóban igen jó hatást tesz, — szívből üdvözljük önt sikerült vállalkozása alkalmából . . . Kötelességünknek tartjuk, hogy önt ezen szép munkájában erőnkhez képest támogassuk . . .”

A „ZIONISTA TÁVIRATI IRODA — BERLIN” az alábbi hírt közölte a zsidó sajtóval: „Az ismert cionista, Dr. Handler Zsigmond Novisadon (Jugoszláviában) „Havri” címen magyar nyelvű havi folyóiratot indított. Az első szám, mely rendelkezésünkre áll, nemcsak gazdag tartalmával tűnik ki, hanem értékes és pompás kiállításával is.”

ZSIDÓ SPORT. A novisadi Juda Makkabi sport-egyesület tornatanáru és trénerül szerződtette Ralp Hocket, a hamburgi neves mestert. Súlyos anyagi áldozatok árán vállalták ismét csak az egyesület vagyoniilag tehetősebb tagjai ezt a terhet, mert döntött annak belátása, hogy a jövő generáció munkája értéket csupán akkor jelent, ha azt képzett aggyal, emelkedett lélekkel és *egészes testtel, fejlett izomzattal* végzi. Ralph Hocke kiváló módszere mellett bizonyít, hogy az eddig szegényesen látogatott tornaórákon ma már 60—70 zsidó fiu és lány jelenik meg.

PALESZTINA FILM. A Keren Kajemeth palesztinai központja Palesztina jelenlegi állapotáról filmet készített, hogy azt a világ zsidóságának bemutassa. Aki ezen filmelőadáson technikai trükköket és egyéb szórakozást keres, az kielégülést nem fog találni. Ennek a filmnek a célja, hogy bemutassa azt a nehéz munkát, melyet egy pusztult országnak újjáépítése jelent és melyet a mi fiaink és leányaink határtalan áldozatkészséggel végeznek. Mintegy jelezve látjuk benne a zsidó nép jövőjét, ha elvonul előttünk a szántó, vető, kapáló, házat építő, kertészkedő, utat javító zsidó munkás és munkásnő, ha elhalad előttünk a kévékkel megrakott szekér, a cséplési munkálatok szcenáriuma, amelynek munkásai zsidó fiúk és lányok, akik dús jelent, lágy kényelmet, gondtalan életet dob- tak oda, hogy a népi munka fenségességében rész- sedjenek. Az ő nagy lelkük mellett a mi szánalmas kicsinyességünk siralmas. Ők dolgoznak, termelnek, izzadnak és szenvednek és meghalnak azokért, akik majd a készen felépített zsidó népi otthonnak gyö- nyörűségeit fogják élvezni. A Chaluz és a Chaluz a jelenkor legnagyobb hősei. Ezt a jelenkor nagyjai egyértelműen megállapították. Segítsük őket a magunk javára, ha nem halt ki bennünk teljesen a zsidó szív és lélek. Ezt akarja mondani a Palesztina-film.

PRO PALESZTINA. Ezzel a jelszóval kezdet- ték meg zsidó nemzeti munkájukat a novisadi cionista nők és ezzel a jelszóval rendezték március hó 3-án fényesen sikerült Purim-estélyüket. Az est tiszta jöve- delme 25.000 dinárt tett ki, melyet az organizáció női szekciója a Keren Kajemeth novisadi megbízottja útján a zagrebi országos központnak a rendeltetési helyre való juttatás céljából beküldött. A zsidó nép nagynevű halottjának Max Nordaunak emlékére fel- építendő Nordau-Kertváros volt az a közvetlen cél, melyet ez az estély a maga hozzájárulásával lehetővé tenni igyekezett. Vig Emilné, az organizáció női szek- ciójának elnöke energikus, céltudatos és feltétlenül lelkes agitációt fejtett ki a nemes cél érdekében.

Felelős szerkesztő:
Dr. HANDLER ZSIGMOND

URANIA NYOMDAI MŰINTÉZET
ÉS KIADÓVÁLLALAT
Novisad, Ustavka ulica 14.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Novisad, Kralja Aleksandra ulica 12. — Telefon 255.

SCHMOLKA HIRDETŐ
IRODA HIRDETÉSEI
NOVISAD / FUTOŠKI PUT 2 / TELEFON 276.

Műlábak, műkezek és az összes modern orthopédiai segéd-
eszközök coxitis, spondilitis, scleriosis fűzők, és támogatók

SCHÖNBRUNN, SUBOTICA
PAŠIČEVA ULICA 5. — TELEFON 275.

Essence de Cologne, Parfum, Poudre, Crème

„Berceuse”

Depot. Novisad, Jermenska-ulica 5.

NEUMANN RÓZA
ANGOL ÉS FRANCIA DIVATSZALON

NOVISAD
FUTOŠKI PUT 28 (E7).

Gyermekkocsik, gyerekzsékek, Trieszti parafa-
linoleum és gummiszőnyegek, butor minden styl-
és kivitelben, Mundus-zsékek (világhíri márka)
Perzsaszőnyegek, szőnyegek, függönyök, Szion-
takarók és kézimunka ágyterítők, irodai butorok

KRAUSZ EDÉNÉL, NOVISAD

Eckstein Simon, Novisad

Karlocai borok, pezsgő, likőr és pálinka kereskedés.

Nagyban!

Kicsinyben!

A LEGRÉGIJB B OPTIKAI, ME-
CHANIKAI ÉS ELEKTROTECH-
NIKAI SZAKÜZLET. TELEF. 229
KRALJA PETRA UL. 25

LOCKER VILMOS, NOVISAD

PRECIZ SZEMÜVEGEK EREDETI
ZEISSÜVEGEKKEL. NAGY RAK-
TÁR MINDENFÉLE ELEKTRO-
TECHNIKAI CIKKEKBEN.

HARISNYÁBAN, KEZTYŰBEN, KÖ-
TÖTT ÁRUKBAN

KLEIN JENŐ

A LEGOLCSÓBB BESZERZÉSI
FORRÁS

NOVISAD, JEVREJSKA (FUTOŠKA)-ULICA 13

SCHIFF ABRAHÁM

Zsák ponyva
zsineg

NOVISAD

Sürgönyolm: Jufesit

Futoški put 4 sz.
Telefonsz. 408

Használt zsákok
vétele és eladása

Balkan-
film

Mosinger-
film

Novi Sad.

ZSÁK,
PONYVA, ZSINEG
SCHOTTEN I DRUG

NOVISAD, JOVANA SUBOTIČA 9. TELEFON 330. Sürgönyolm: JUTTE.
Vesz, elad, kölcsönöz, új és használt zsákokat és ponyvákat nagyban és kicsinyben

„Prunus”

gyümölcs és főzelék konzervgyár r. t., Novisad
Ajánlja legjobb minőségű gyártmányait, mely kapható
minden jobb fűszer és csemege kereskedésben.

SZALON ÉS DIVATÖLTÖNYÖKET A LEGUJABB DIVAT
SZERINT A LEGJUTÁNYOSABB ÁRBAN KÉSZIT

HOFFMAN FÜLÖP
ANGOL URI DIVATSZABÓ
NOVISAD, FUTOŠKI-P. 12.

„MUNDUS”

SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT

Novisad, Jevrejska ul. 13. Telefon 126

nemzetközi szállítás, helyi fuvarozás, elvámolás, beraktározás

MUNKASZÁM:

8

FELVÉTEL:

Készítette: _____

TELEF. 58
URANIA
NYOMDAI MŰ-
INTÉZET
NOVISAD